

ГРАД ВРАЊЕ

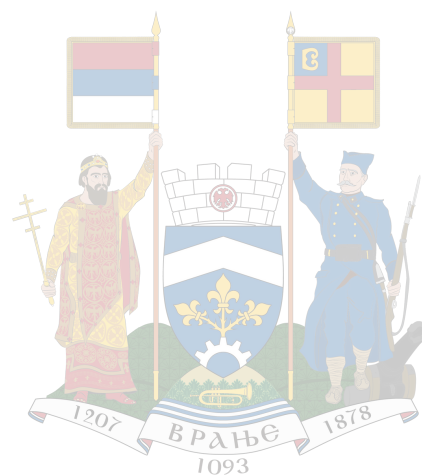

СТРАТЕГИЈА УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА МЛАДИХ ЗА ПЕРИОД 2021–2025. ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИКА

- 1 ПРАВНИ ОСНОВ И ПЛАНСКИ ОКВИР
- 2 ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА
- 3 ПРОМЕНА КОЈА СЕ ПОСТИЖЕ СПРОВОЂЕЊЕМ СТРАТЕГИЈЕ
- 4 ВИЗИЈА
- 5 ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ
- 6 МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА
- 7 СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ
- 8 ИНФОРМАЦИЈЕ О СПРОВЕДеноЈ ЈАВНОЈ РАСПРАВИ
- 9 ОБЈАВЉИВАЊЕ
- 10 АКЦИОНИ ПЛАН
- 11 ПРИЛОГ

УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИКА

Изradi Стратегије унапређење положаја младих приступило се како би се на плански и системски начин управљало активностима на решавању многобројних изазова са којима се млади сусрећу.

Унапређен правно нормативни оквир са посебним освртом на Закон о планском систему Републике Србије као и изражена спремност локалне самоуправе да унапређује положај младих, створили су добре претпоставке за даље планирање и имплементацију развојне омладинске политике. Млади спадају у једну од најрањивијих социјалних група што је препознала Република Србија и Град Врање, који ће заједничким снагама тежити, да уз помоћ механизма које поседују, ефектом синергије обезбеде бољи квалитет живота младих и лакшу интеграцију, као и активно учествовање младих у свим областима друштвеног живота.

Руководство Града Врања препознало је иницијативу координатора Канцеларије за младе за покретање израде Стратегије, која би обезбедила пуну валоризацију потенцијала одрживог развоја локалне заједнице уз активно укључивање младих.

Стратегија истовремено доприноси бољем профилисању и већој видљивости локалне самоуправе од стране свих релевантних институција, националних и међународних развојних партнера. Министарство омладине и спорта јесте један од најважнијих развојних партнера на националном нивоу. Овако важан стратешки документ са пратећим акционим планом значајно ће допринети унапређењу положаја младих у Врању, уз истовремену временску усклађеност са осталим документима на националном и локалном нивоу.

За израду Стратегије задужен је Координациони тим који се састоји од 15 чланова. Састав Координационог тима чине градоначелник, заменица градоначелника, већник за омладину и спорт, координатор КЗМ, представница националних мањина, представница особа са инвалидитетом, представници ученичких и студентских парламената, представници НВО, представник Националне службе за запошљавање и члан Савета за младе.

Поред Координационог тима формиране су 3 радне групе које покривају следеће области:

1. Култура, образовање, слободно време и активизам младих;
2. Запошљавање, предузетништво, положај младих;
3. Здравље, безбедност и информисање младих.

**Градоначелник Врања
др Слободан Миленковић**

1. ПРАВНИ ОСНОВ И ПЛАНСКИ ОКВИР

Позитивно законодавство релевантно за област омладинске политике, како на државном тако и на локалном нивоу у Републици Србији обухвата следеће законе:

1) Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18)

Овим законом се уређује плански систем Републике Србије, односно управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима предлажу, усвајају и спроводе сви учесници у планском систему, међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања о спровођењу планских докумената, као и сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе и на вредновање учинака тих прописа.

Предметним законом је - поред осталог, уређен појам, структура и садржина докумената јавних политика, без обзира на ниво власти на којем се доносе. У конкретном случају, Стратегија унапређења положаја младих за период 2021 – 2025. године (као најзначајнији документ јавне политике на локалном нивоу у предметној области) донета је на основу одредаба наведеног закона и то:

- у складу са чланом 13. Закона о планском систему у погледу структуре обавезних елемената које стратегија треба да садржи и
- у складу са чланом 38, којим је прописано да документ јавне политике јединице локалне самоуправе усваја скупштина јединице локалне самоуправе, изузев уколико је другачије прописано посебним законом.

2) Закон о младима („Службени гласник РС”, број 50/11)

Овим законом се дефинишу оквири и услови за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит, структуре омладинског сектора, права, обавезе и одговорности у зависности од одговарајућег нивоа власти, афирмација аутономије омладинских удружења, удружења за младе, савеза и кровних савеза.

Закон о младима по први пут јасно дефинише јавни интерес у областима омладинског сектора на републичком, покрајинском и локалном нивоу. Када је у питању локални ниво, Закон о младима утврђује да се финансирање потреба и интереса младих у јединици локалне самоуправе врши у складу са интересима и потребама сваке ЈЛС посебно, као и њеним економским могућностима.

Нарочито је исказана важност остваривања потреба и интереса младих у областима омладинског сектора када се ради о обезбеђивању услова за учешће младих у изради и спровођењу локалног акционог плана за младе, подстицању младих да активно учествују у друштвеним токовима кроз афирмацију и подршку омладинским активностима, омладинском раду и неформалном образовању, оснивању и раду канцеларија за младе, клубова за младе, омладинских центара и др, подстицању младих да учествују у спровођењу омладинске политике, укључујући изградњу капацитета њихових удружења и савеза, као и стварање услова за активно и квалитетно провођење слободног времена младих, бављење спортом, неговање здравих и безбедних стилова живота, спровођење волонтерских активности, организацију обука, семинара и манифестација од значаја за запошљавање и усавршавање младих, те и других видова организованог и смисленог учешћа младих у раду јавних институција (на пример школски и студентски парламенти). Јасно је утврђено и да се средства за остваривање наведених, као и других, потреба и интереса младих обезбеђују у буџету ЈЛС.

3) Закон о локалној самоуправи

(„Сл. гласник“, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон. 101/2016 – др. закон и 47/2018) и Статут Града Врања (члан 14)

Плански документи од посебне важности за спровођење омладинске политике и саме Стратегије унапређења положаја младих су следећи:

1) Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС“, број 22/15)

Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године дефинише девет стратешких циљева као жељених, промењених стања када су у питању млади у областима од интереса за младе, и то:

- запошљивост и запосленост младих жена и мушкараца;
- квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативност младих;
- активно учешће младих жена и мушкараца у друштву;
- здравље и благостање младих жена и мушкараца;
- услови за развијање безбедносне културе младих;
- подршка друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености;
- мобилност, обим међународне сарадње младих и подршка младим мигрантима;
- систем информисања младих и знање о младима и
- коришћење и учешће младих у креирању културних садржаја.

2) Стратегија развоја здравља младих у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 104/06)

Стратегија развоја здравља младих у Републици Скоја у погледу унапређења здравља младих, укључујући и оспособљавање младих за бригу о сопственом здрављу, препознаје неколико кључних опредељења као што су:

- промоција здравља младих и примарна превенција;
- развој партнерских односа и јачање законске регулативе.

У овој стратегији, нарочито је истакнута потреба да се свим младим људима обезбеди сет здравствених услуга које су: поверљиве и квалитетне, засноване на потребама младих, а које обављају мотивисани, пријатељски расположени и едуковани здравствени радници у безбедном окружењу за младе и у чијем планирању, спровођењу, праћењу и оцењивању млади имају кључну улогу.

3) Стратегија развоја здравља младих у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 104/06)

За свој општи циљ има успостављен стабилан и одрживи раст запослености заснован на знању и достојанственом раду, чији ће се степен достизања између осталог мерити и повећањем стопе запослености и стопе активности младих жена и мушкараца, као и смањењем стопе незапослености младих жена и мушкараца. Поред наведеног, посебан циљ - Унапређен положај незапослених лица на тржишту рада, предвиђа умањење стопа NEET за младе, као и платног јаза између младих мушкараца и жена.

Наведена стратегија, као посебну меру предвиђа Побољшање положаја младих на тржишту рада, а поред ње предвиђа и унапређење услуга каријерног вођења и саветовања за младе, унапређење заштите младих са статусом детета без родитељског старања, односно незапослених младих који су били у домском смештају, хранитељским и старатељским породицама, унапређење и проширење обука и радних пракси за повећање запошљивости младих, итд.

План развоја Града Врања за период 2021-2030. године

План развоја Града Врања за период 2021-2030. године, одредио је следеће приоритетне циљеве од значаја за омладинску политику:

- развијати спорт и унапредити положај младих у Врању - мера 2. Јачање институционалних капацитета, примена принципа доброг управљања, унапређење међусекторске и међународне сарадње, креирање и примена мера афирмативне омладинске политике и
- развијати одрживу и конкурентну локалну економију - мера 3. Развој привреде засноване на знању и новим технологијама - Развој кадрова, афирмација младих и подршка иновацијама.

План развоја Града Врања кроз различите развојне интервенције обухвата унапређење и осталих области од значаја за младе. Други плански документи јединице локалне самоуправе који су од значаја за Стратегију (Локални акциони план запошљавања Града Врања, план капиталних инвестиција Града Врања 2018 – 2022, Локални акциони план за побољшање положаја Рома и Ромкиња Града Врања и градске општине Врањска бања 2018 – 2021 и остала документа у области здравствене и социјалне заштите, културе и информисања.

2. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Демографски гледано Град Врање спада у ред средње насељених градова у којем је према попису из 2002. године живело 87288 становника, а 2011. године 83524 становника, односно 97 становника на км². Према последњем доступном податку из 2019. године, на територији Града Врања живи 79782 становника. Према упоредним подацима са пописа, број становника константно опада. У односу на попис из 2002. године, 2011. године десио се пад од 3764 становника, односно 4,31%. У поређењу 2011. године са 2019. годином десио се пад од 3742 становника, који указује на континуирану депопулацију, од чега су посебно неповољни негативни демографски трендови везани за младе.

Табела 1. – Број становника

ГОДИНА ПОПИСА	ГРАДСКО	ОСТАЛО	УКУПНО СТАНОВНИШТВО
2002	55052	32336	87288
2011	60485	23039	83524
ПРОЦЕНА РЗС 2019			79782

Извор: Републички завод за статистику – РЗС

Врање спада међу 10 градова у Србији са највећим бројем дневних миграција. Према подацима из 2011. године, 2246 радника који немају пребивалиште на подручју Града Врања, путује у Врање на посао. То чини око 3% од укупне популације која живи у Врању, или око 4% од укупно радно способног становништва (становништво од 15 до 64 година старости). На основу ових података може се проценити да се сваког дана број људи у Врању повећава од око 3% до 5% на основу дневних миграција.

Према попису из 2002. године, евидентирано је око 26,7 хиљада домаћинстава. Просечан број чланова по домаћинству износио је 3,25. Међутим, након девет година, по попису из 2011. године, број домаћинстава је смањен на 25,8 хиљада (за око 3,4%). Такође, смањен је и просечан број чланова домаћинстава са 3,25 на 3,20. Дакле, током периода 2002 – 2011. године, смањење укупног броја становника прати и смањење броја домаћинстава. Оно што је нарочито забрињавајуће је податак, да Врање има негативну стопу наталитета, односно да има мање рођених него умрлих.

Укупно становништво (према подацима прикупљеним пописом становништва 2011. године) чинило је 41.907 мушкарца (50,05%) и 41.717 (49,95%) жена. Просечна старост становника ширег подручја Града Врања износила је 40,2 године, што је нешто испод републичког просека (просечна старост у Републици Србији износила је 42,2 године).

Табела 2. Старосна структура становништва

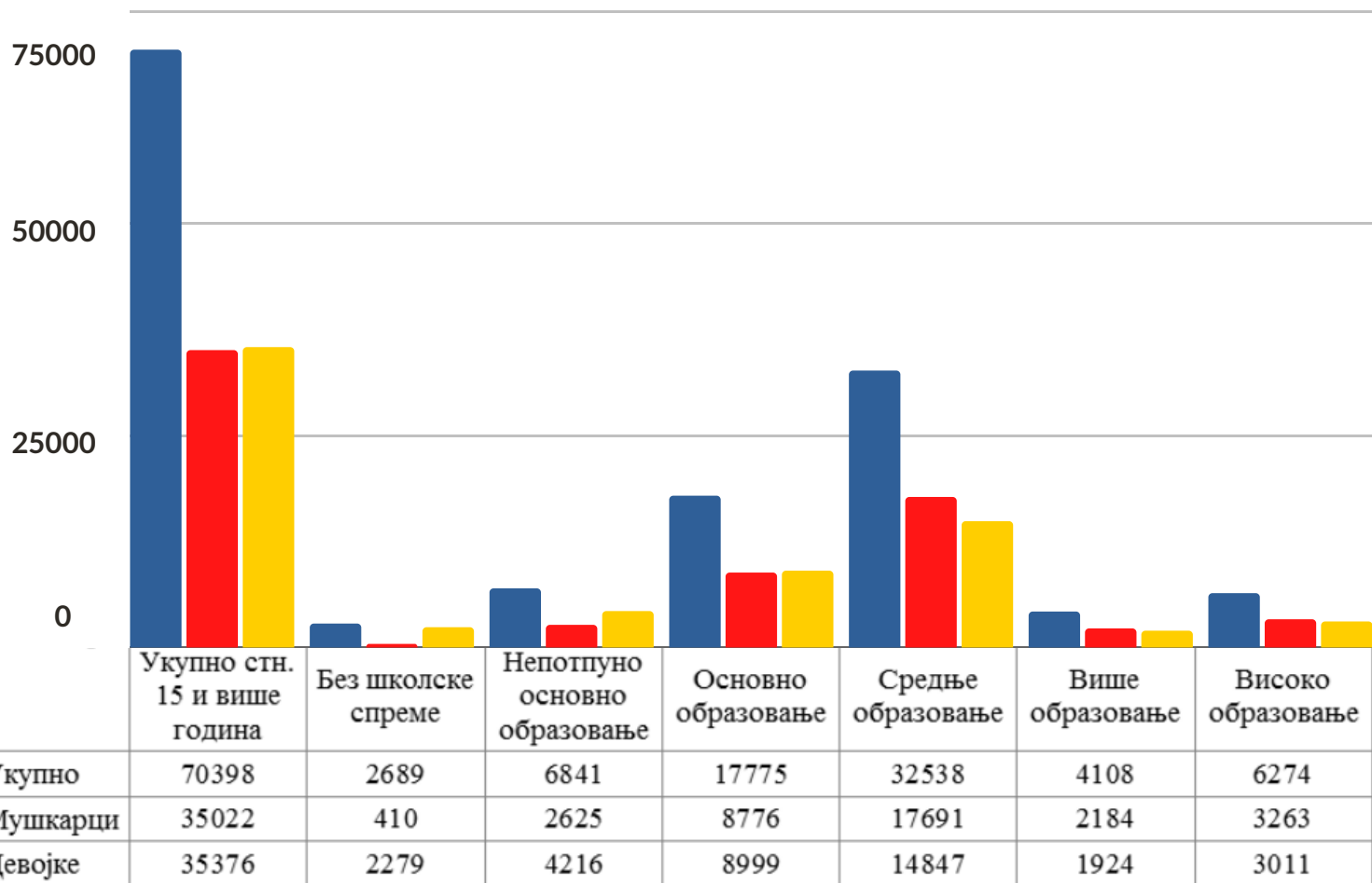
КАТЕГОРИЈЕ		ПОПИС 2002		ПОПИС 2011		ПРОЦЕНА РЗС 2019	
		БРОЈ	УДЕО У УК.СТН.%	БРОЈ	УДЕО У УК.СТН.%	БРОЈ	УДЕО У УК.СТН.%
УКУПНО	УКУПНО	87288	100	83524	100	79782	100
	МУШКО	43419	49.74	41907	50.05	40043	50.19
	ЖЕНСКО	43869	50.26	41717	49.95	39739	49.81
0-4	УКУПНО	4733	5.42	3866	4.63	3694	4.63
	МУШКО	2461	2.82	2002	2.40	1947	2.44
	ЖЕНСКО	2272	2.60	1864	2.23	1747	2.19
5-9	УКУПНО	5413	6.20	4505	5.39	3928	4.92
	МУШКО	2795	3.20	2321	2.78	2032	2.55
	ЖЕНСКО	2618	3.00	2184	2.61	1896	2.38
10-14	УКУПНО	5949	6.82	4755	5.69	4078	5.11
	МУШКО	3027	3.47	2462	2.95	2065	2.59
	ЖЕНСКО	2922	3.35	2293	2.75	2013	2.52
15-19	УКУПНО	6284	7.20	5340	6.39	4596	5.76
	МУШКО	3208	3.68	2762	3.31	2393	3.00
	ЖЕНСКО	3076	3.52	2578	3.09	2203	2.76
20-24	УКУПНО	6335	7.26	5690	6.81	4827	6.06
	МУШКО	3192	3.66	2896	3.47	2511	3.15
	ЖЕНСКО	3143	3.60	2794	3.35	2316	2.91
25-29	УКУПНО	6195	7.10	5602	6.71	4845	6.07
	МУШКО	3189	3.65	2881	3.45	2547	3.19
	ЖЕНСКО	3006	3.44	2721	3.26	2298	2.88

Извор: Републички завод за статистику - РЗС

Табела показује да су у становништву Града Врања доминантније старије старосне групе. Деце до 14 година је 11700 (14.66%), младих, узраста 15-29 година 14268 (17.89%), одраслих узраста 30-49 година 21637 (27.12%), одраслих 50-64 година 17066 (21.39%). Старих лица (65 и више година) има укупно 15044, што чини 18.86% укупне популације. Млада лица чине мање од петине становништва. На основу наведених података може се закључити да старосна структура града није најповољнија због значајног процента старијег становништва којег има више него деце (до 14 година старости), а више и од младих становника (15-29 година старости). Такође, приметан је удео младих у укупној популацији који се континуирано смањује. У 2002. години млади су чинили 21,56 посто становништва, а у 2019. години свега 17,49 %.

Анализом демографских кретања у периоду 1948 – 2019. године уочавају се миграторна кретања из села у град, као последица убрзане индустријализације и укупног развоја, нарочито током раздобља 1961 – 1981. године, али и осталих демографских кретања. На ужем градском подручју данас живи око 2/3, а у сеоским насељима 1/3 од укупног броја становника Града Врања.

Графикон 1. Структура становништва старог 15 година и више према школској спреми и писмености / попис 2011

Извор: Републички завод за статистику - РС

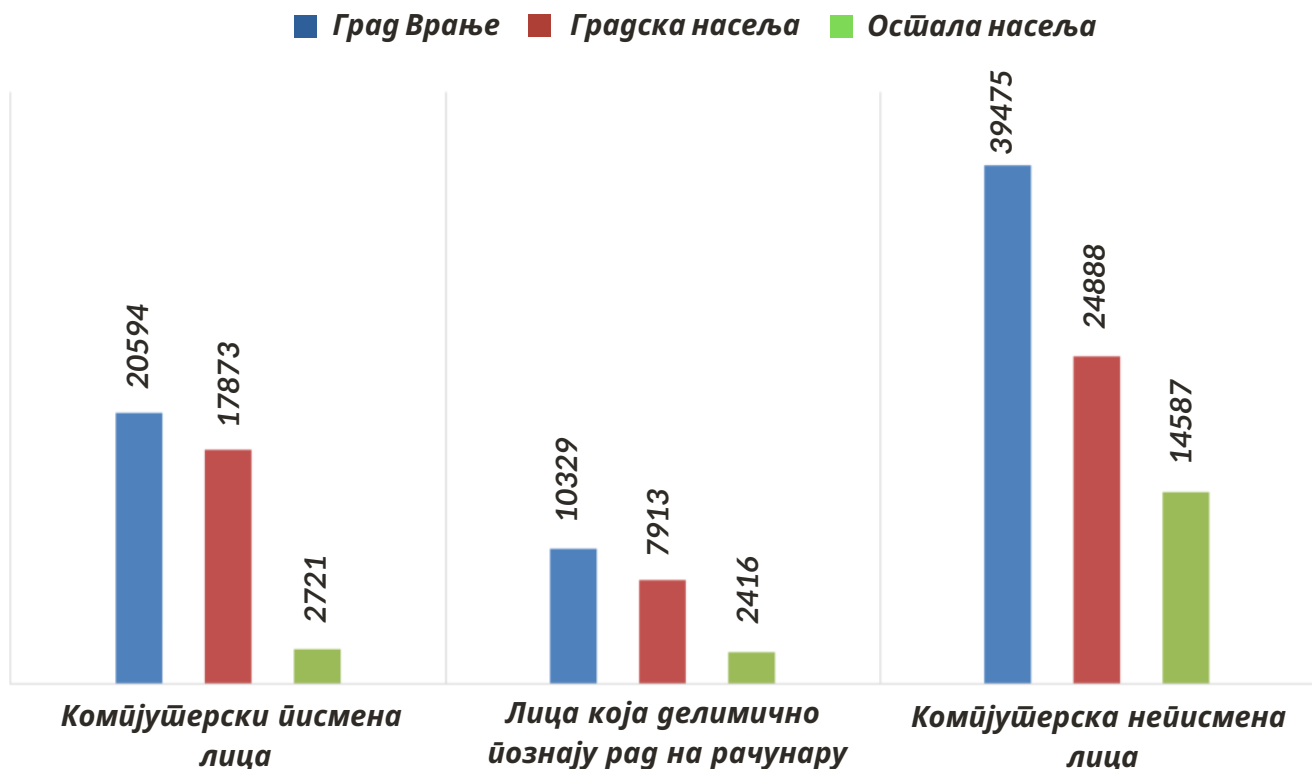
Графикон 1 приказује структуру становништва старијег од 15 година према школској спреми и писмености по попису из 2011. године. Подаци указују да је највећи део становништва старијег од 15 година стекао средње образовање, укупно њих 32.538 односно 46% од укупног броја становништва старијег од 15 година. Другу велику групу чини део становништва који је стекао основно образовање, њих 17.775 односно 25% њих. Следе становници који имају непотпуно основно образовање и то 6.841 њих, односно скоро 10%. Становници који имају стечено високо образовање њих је 6.274 односно 9%.

Савремени трендови у погледу постојања одређених вештина и знања у различитим областима рада налажу и нове критеријуме у погледу образовања становништва. Рад на рачунару, коришћење основних програма, постало је један од елементарних сегмената знања. Стање у погледу компјутерске писмености становништва, на основу пописних података, може се посматрати са становишта распрострањености лица која су компјутерски писмена, односно неписмена.

Компјутерска писменост према Попису 2011. подразумева способност коришћења четири основне активности на рачунару. То су обрада текста, израђивање табела, примање и слање електронске поште и коришћење интернета. Формиране су три категорије становништва, у зависности од степена познавања рада на рачунару. Лица која обављају све четири активности припадају компјутерски писменима, они који знају бар једну припадају делимично писменим особама, а они који не знају ни једну и који у свакодневном животу не користе рачунар јесу компјутерски неписмена лица.

Графикон 2. Структура становништва старог 15 година и више према компјутерској писмености / попис 2011

Извор: Републички завод за статистику - РС

Графикон 2 приказује структуру становништва старијег од 15. година према компјутерској писмености по попису из 2011. године. У Граду Врању је обухваћено 70.398 људи, на основу ове табеле можемо видети да се највећи број лица декларишу као компјутерски неписмена лица и то 39.475 лица што је 56,07% од укупног броја, а поредећи то са просеком на нивоу Републике Србије (56,07%) то је више за 5,06%. Као компјутерска писмена лица изјаснило се њих 20.594, односно 29,25% од укупног броја, што је за 4,96% мање од републичког просека.

Најмања заступљена група су лица која делимично познају рад на рачунару 10.329 односно 14,67% од укупног броја, код ове групе разлика је минорна у односу на републички ниво који износи 14,78%. Оно што такође, запажамо из дате табеле је постојање драстичне разлике између градских и осталих насеља, што је и очекивано због старосне структуре становништва али и константних миграција младих.

Табела 3. Структура незапослених лица према степену образовања у септембру (стање на дан 30.09.2021. године)

НЕЗАПОСЛЕНА ЛИЦА				
КАТЕГОРИЈЕ		УКУПНО	ЖЕНЕ	МУШКАРЦИ
	<u>УКУПНО</u>	<u>7167</u>	<u>4114</u>	<u>3053</u>
СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ	I	2015	1078	937
	II	474	220	254
	III	1376	699	677
	IV	2033	1251	782
	V	18	2	16
	VI-1	261	183	78
	VI-2	263	189	74
	VII-1	723	489	234
	VII-2	2	2	0
	VIII	2	1	1

Извор: Национална служба за запошљавање – НСЗ

Према евиденцији НСЗ-а, стање незапосленог становништва на дан 30.09.2021. године налази се 7167 лица, од тога 4114 жена и 3053 мушкараца, на основу ових података можемо закључити да се жене теже запошљавају. Према степену стручне спреме највише је незапослених са IV степеном стручне спреме, односно 28,37% од укупно незапослених лица, док је најмање незапослено са VII-2 и VIII степеном стручне спреме свега по 2 лица.

Табела 4. Структура незапослених лица према полу и старости у септембру (стање на дан 30.09.2021. године)

НЕЗАПОСЛЕНА ЛИЦА				
ГОДИНЕ СТАРОСТИ		УКУПНО	ЖЕНЕ	МУШКАРЦИ
		15-19 година	192	76
	20-24 година	476	238	238
	25-29 година	749	451	298
	30-34 година	776	504	272
	35-39 година	817	529	288
	40-44 година	873	547	326
	остали	3284	1769	1515

Извор: Национална служба за запошљавање – НСЗ

На основу ове табеле примећујемо да се на евиденцији НСЗ налази 1417 лица од 15 до 29 година што износи 19,77% од укупног броја незапослених лица. Узимајући у обзир наведене показатеље, требало би побољшати запошљивост младих и самозапошљивост у наредном временском периоду.

2.1. КЉУЧНИ ПАРТНЕРИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЛОКАЛНОЈ ОМЛАДИНСКОЈ ПОЛИТИЦИ

Локална самоуправа

- Град Врање се бави питањима младих и спровођењем омладинске политике кроз рад Канцеларије за младе, која има систематизовано једно радно место за координатора КЗМ у оквиру одељења за друштвене делатности. КЗМ је формирана Одлуком о оснивању од 01.05.2010. године, а кренула је са радом 10.05.2010. године.
- Град Врање доноси Стратегије и локалне акционе планове од значаја за младе, као што је Локални акциони план за период 2011-2015. године и Стратегија унапређења положаја младих за период 2021-2025. године
- Град Врање обезбеђује информисање младих преко званичне странице града
- Град Врање је оснивач установа и организација у области културе, спорта, дечје и социјалне заштите, као и туризма
- Град Врање организује сарадњу са другим релевантним институцијама од значаја за младе
- Град Врање има Савет за младе који броји 13 чланова и Савет за безбедност који се састоји од око 18 чланова;

Образовање

Град Врање има 12 основних школа и то шест основних школа у руралним подручјима и шест основних школа у граду. Средњих школа има шест и све су стациониране у градском подручју. Поред ових наведених школа заступљене су и школа за образовање одраслих, али и две школе које су уједно и основна и средња школа, а реч је о Музичкој школи „Стеван Мокрањац“ и Школи за основно и средње образовање „Вуле Антић“. Основну школу у 2021. години, похађало је 6496 ђака, док је средња школа била заступљена са 4038 ђака. Све школе имају формиране ђачке парламенте. Поред основних и средњих школа заступљене су и високошколске установе: Педагошки факултет, Академија техничко - васпитачких струковних студија - Одсек Врање (АТВСС) и Правни факултет високошколска јединица у Врању. На територији града у 2021/2022. години уписано је око 200 студената. Као добар пример може се навести сарадња са парламентима из Гимназије „Бора Станковић“ и Економско-трговинске школе. Такође, успешна сарадња остварена је на нивоу високошколског образовања са Педагошким факултетом и АТВСС - Одсек Врање.

Запошљавање и предузетништво

Филијала НСЗ пружа услуге својим корисницима (незапосленим лицима, лицима која траже промену запослења, послодавцима), усклађује понуду и тражњу на тржишту рада, посредује између предузећа, центара за обуку и школа, игра активну улогу у развоју локалних стратегија и програма запошљавања.

Програми за младе у понуди НСЗ су следећи: стручна пракса, мера приправништва, стицање практичних знања, клуб за активно тражење посла, обука за започињање сопственог посла, обуке за активно тражење посла, обуке везане за тржиште рада, обуке на захтев послодавца, обука за потребе послодавца за запосленог.

Поред стицања нових знања, НСЗ и њени запослени могу вам потпуно бесплатно помоћи да научите да се најбоље представите послодавцу на разговору за посао, али и да креирате добар ЦВ, као и пропратно писмо.

Бизнис инкубатор центар Врање послује са основним циљем пружања свеобухватне помоћи предузећима у периоду када су она најрањивија, тј. у првих две до три године њиховог постојања.

Осим опипљиве, материјалне помоћи, која се разликује у различитим инкубаторима, оно што је универзално јесте менторинг програм, односно, експертске услуге које стоје на располагању станарима инкубатора, а које су пресудне у развијању предузетничких и менаџерских особина станара. БИЦ Врање је један од оснивача Асоцијације Бизнис Инкубатора Србије која окупља 22 инкубатора у циљу заједничког деловања и подршке.

Привредна комора Србије – канцеларија у Врању Привредна комора Србије (ПКС) је законом дефинисана организација привредних субјеката. Са традицијом дужом од 160 година. ПКС окупља привреду Србије у јединствен систем, секторски и регионално. У оквиру мреже од 16 регионалних привредних комора и коморе главног града, омогућује се стручна подршка и ефикасно заступање интереса привреде по регионима. Регионална привредна комора Јабланичког и Пчињског округа стационарана је у Лесковцу и она обухвата 2 града и 11 општина, међу њима је и Град Врање где се налази канцеларија Привредне коморе Србије.

Регионална развојна агенција Пчињског округа основана је 17. септембра 2004. године, на иницијативу локалних самоуправа, привредних институција и компанија Пчињског округа. Оснивање Агенције је подржано финансијски од Владе Краљевине Холандије уз имплементацију Међународне организације рада (ИЛО). Агенција је основана са циљем да помогне, подржи и заступа интересе МСПП, идентификује проблеме МСПП и иницира решавање истих. Основне активности агенције су у сфери образовања, консалтинга, пружања свих информација за развој МСПП и омогућавања приступа капиталу, тржишту и технологијама.

Здравство

Дом здравља Врање је организациона јединица у оквиру Здравственог центра Врање који је са својством правног лица, чији је оснивач Министарство здравља Републике Србије. У склопу О.Ј. Дома Здравља Врање налазе се 7 Здравствених станица при општој пракси, 13 Здравствених амбуланти. У склопу О.Ј. Дома Здравља Врање налазе се и 4 Здравствене амбуланте при Диспанзеру за здравствену заштиту радника.

У склопу О.Ј. Дома Здравља функционише и Ковид амбуланта која је смештена у згради здравствене амбуланте АТД-а. Саветовалиште за младе постоји и нормално је функционисало до пре почетка пандемије КОВИД-19, али је због тренутне епидемиолошке ситуације нефункционално. Укупан број запослених у Здравственом центру је 1361 (стање на дан 19. октобар 2021. године), али је број запослених променљива категорија, због великог ангажовања здравствених радника и немедицинског особља. Општа болница Врање пружа болничку здравствену заштиту свим становницима Пчињског округа као и становницима Косовског Поморавља (300.000 становника).

Завод за јавно здравље Врање своје пословање подређује захтевима својих корисника услуга и својих оснивача. Све своје активности усмерава ка квалитету својих услуга које морају бити увек равне и бар у једном елементу испред конкуренције. Својим развојем, ЗЈЗ Врање, обезбеђује виши квалитет живота запослених и задовољава све захтеве друштва. Дугорочни циљ ЗЈЗ Врање је да буде водећи пружалац услуга у својим областима делатности. У ЗЈЗ Врање запослено је око 113 радника. Сарадња између Дома здравља, Завода за јавно здравље, Црвеног крста и КЗМ је веома заступљена, а поготово кад су у питању дани из светског календара здравља, који се обележавају или уличном акцијом и поделом флајера или путем предавања и трибина о темама као што су (репродуктивно здравље, штетност алкохола и дуванског дима.

Социјална заштита

Центар за социјални рад – Врање основан је 10.04.1964. године као самостална организација за послове социјалне заштите од стране Скупштине општине Врање. Центар постаје друштвено значајна установа и фактор позитивног реаговања на социјалне проблеме. У центру је запослено око 40 радника, док 10 радника обавља послове везане за заштиту деце и младих.

ЦСР ради са младим прекршајцима и кривичарима до 19 година, по налогу Вишег и Прекршајног суда у поступцима у којима суд доноси одлуку, а ЦСР спроводи појачан надзор од стране Органа старатељства, појачан надзор од стране родитеља, сарадње са школама, саветодавни разговори, обезбеђивање смештаја, измештање из насилног окружења и материјална подршка. Као установа социјалне заштите и као орган старатељства, реализује програмске задатке из области социјалне заштите, породично – правне заштите и проширених права социјалне заштите на основу Одлуке о социјалној заштити града. ЦСР заснива свој рад на законима који регулишу област социјалне заштите.

Центар за развој локалних услуга социјалне заштите у Врању је установа социјалне заштите у надлежности града. Формиран је Одлуком Скупштине града 26.01.2008. године као потреба да се, социјална заштита у граду и Пчињском округу унапреди и ојача. Делатност Центра се одвија 24 сата непрекидно и може се сагледати кроз пружање пет врста услуга и то:

- Прихватилиште за одрасла и стара лица;
- Прихватилиште за жене и децу жртве насиља у породици – Сигурна кућа;
- Дневни боравак за децу и омладину са сметњама у развоју;
- Лични пратилац;
- Помоћ у кући. КЗМ има добру сарадњу са установама које се баве социјалном заштитом на територији Града Врања.

Безбедност

МУП Републике Србије – Полицијска управа Врање спроводи пројекте у заједничкој сарадњу са Министарством унутрашњих послова и Министарством просвете, науке и технолошког развоја. Теме које се представљају младима тичу се безбедности, као и представљање рада полицијских службеника и показивање службених возила.

Ватрогасно спасилачка јединица у Врању у сарадњи са сектором за ванредне ситуације Града Врања, одржавају обуке за младе по школама на тему понашања у ванредним ситуацијама, као и низ активности и показних вежби. Сарадња са полицијском управом и ватрогасном спасилачком јединицом, требала би да се интензивира у наредном периоду.

Култура и медији

На подручју Града Врање постоји 13 друштвених објеката (домови културе), 10 културних објеката (музеји, галерије, библиотеке, позоришта). Посматрано у односу на број становника, добијају се следећи релативни показатељи: број становника на један друштвени објекат: 6.425; број становника на један објекат културе: 8.352; Највећи број општина у Србији имају до три установе. На основу ових података може се закључити да Врање спада међу градове, који су према овим критеријумима знатно изнад просека у Републици Србији.

Позориште „Бора Сћанковић“ представља једну од најзначајнијих културних установа на југу Србије. Од 5. септембра 1997. године поново се придружило породици професионалних позоришта Србије. Већ 30 година Позориште успешно организује „Борине позоришне дане“, на којима је до сада приказано преко 400 представа, а учествовала су бројна позоришта из земље и иностранства. Позориште располаже двораном са 280 седишта, у којој се изводе представе и пуштају филмске пројекције на вечерњој сцени и дневној сцени за децу.

Јавна библиотека „Бора Станковић“ Читаоница врањска основана је 1879. године, само годину дана по ослобођењу од Турака. Данас је то лепа, модерна Библиотека, са преко 150.000 књига, и великим бројем часописа, фотодокумената, списа, колекцијом филмова, музичких дискова итд. По броју и структури књижног фонда, стручном уређењу, смештају и кадровској структури, Библиотека “Бора Станковић” спада у ред развијенијих народних библиотека у Србији.

Амерички кутак у Врању отворен је 9. новембра 2005. године као резултат сарадње између Народне библиотеке „Бора Станковић“ у Врању и Амбасаде САД у Београду. Амерички кутак омогућава приступ ажурираним и поузданим информацијама о САД путем књижног фонда, интернета и мноштва догађаја попут говорничких програма, предавања, семирнара, пројекција филмова, радионица, састанака, изложби, дебатних клубова, часова енглеског, састанака Фото клуба, прослава празника и служи као центар за информисање, сличан јавној библиотеци.

Народни музеј основан је 1960. године у Врању са тематиком Народноослободилачке борбе. Од самог оснивања, налази се у згради Селамлука из комплекса Пашиних конака. Данас је то музеј комплексног типа који садржи археолошку и нумизматичку, етнолошку, историјску и збирку савременог сликарства. У састав музејске установе 1967. улази и музеј - кућа Боре Станковића, да би се 1995. установи прикључила и Галерија Народног музеја.

Школа анимираног филма „ШАФ“ је основана у Врању 1986. године. Ова организација је јединствена по томе што већ годинама успешно приближава анимацију и филмску уметност деци. Кроз ову школу прошло је око 2500 деце, које је урадило више од 250 анимираних филмова различитим техникама. Највећи значај и богатство ове установе је што ради са децом. У том смислу, могла би да се користи као пример за развој креативне индустрије у Врању.

Историјски архив „31. јануар“ Архив у Врању основан је од стране Народног одбора среза Врање 31. марта 1962. године као Историјски архив среза Врање. Са радом је почео 1. новембра исте године. Архив је основан као установа заштите од посебног друштвеног значаја која је у складу са Законом о културним добрима обавља послове евиденције и заштите архивске грађе и регистратурског материјала, врши преузимање архивске грађе, даје информације корисницима архивске грађе, ради на културнопросветној и образовној делатности, има изложбену и издавачку делатност и друго.

Културно образовни центар Врање је образовна установа чији су програмски задаци и циљеви увођење младих у научно-истраживачке процесе из свих научних дисциплина. Основан је 1998. године. Од тада је кроз Центар прошло више од 1800 ученика и урађено је око 860 радова из разних научних области од којих су многи на Републичком такмичењу освајали пласмане.

Народни универзитет бави се културно – образовном делатношћу: поред школе за одрасле, организује курсеве страних језика и рачунара, ликовну радионицу, салоне, сајмове, смотре и фестивале, а бави се и издавачком делатношћу. Народни универзитет има своју Галерију, у којој се организују изложбе и књижевне вечери.

Дом ученика средњих школа Врање је васпитна установа са вишедеценијском биографијом. Формиран је давне 1918. године као Амерички дом за српску ратну сирочад. Данас је Дом васпитна установа у којој су створени оптимални услови за васпитање и образовање, културно – забавну делатност и физичку рекреацију, као и смештај и исхрану 200 средњошколаца и 100 студената.

Према подацима АПР-а из 2019. године у Врању има регистровано осам телевизија, седам радио станица, 12 електронских издања, односно интернет портала. Сарадња са медијима је веома заступљена при информисању младих о актуелним дешавањима.

Цивилни сектор

Нека од удружења која се баве младима:

Црвени крст је хуманитарна, независна, непрофитабилна и добровољна организација основана на територији Града Врања и саставни је део Црвеног крста Србије. Црвени крст у Врању редовно и континуирано пружа помоћ угроженим лицима са територије града, интензивно делује у случајевима природних, еколошких и других несрећа, ради на превенцији и просвећивању грађана у областима здравствене и социјалне заштите, као и на унапређењу хуманитарних вредности друштва. ЦК Врање има 95 активних чланова омладинско-теренске јединице. Број ангажовања волонтера је 116, а евидентирано време тог ангажовања је 232 сати. Број придошлих, волонтера је 44.

НВО „Nexus“ Врање је основана 2005. године уз подршку међународне хуманитарне организације Лекари без граница Белгије, што је јединствени случај у свету. Циљ организације је давање доприноса стварању хуманог друштва кроз креирање, координацију и реализацију пројеката и програма усмерених ка унапређењу квалитета живота лица у стању социјалне потребе, подстицању активизма грађана, истраживачком раду и образовању.

„Наш свет, наша ђавила“ представља непрофитно, невладино удружење младих. Идеја за оснивањем потекла је онда када смо одлучили да променимо нешто првенствено у себи, покренемо се и својим примером покушамо да утичемо на свест, првенствено својих суграђана, како би побољшали стање своје локалне заједнице.

ОЦД „Одбор за људска љрава“ Врање (основан 1998. године, а регистрован 2001.), у оквиру организације група жена је 2002. године формирала СОС телефон Врање за подршку и помоћ женама и деци жртвама насиља у породици на територији Пчињског управног округа.

Удружење љрађана Борино и евројско Врање (БЕВ) зачето је на темељима љубави према граду из ког смо потекли и руковођено искључиво идеалима. Основано је са циљем да, најпре кроз хуманитарни рад, а онда и сваки други облик институционалног и ванинституционалног деловања утиче на подизање свести нашим суграђанима о потреби и значају домаћинског одношења према нашем граду, да чувајући успомене на наше претке сви заједно правимо бољу колевку нашој будућности. СВЕ ПРОЛАЗИ ВРАЊЕ ТРАЈЕ!

Удружење љрађана Активисти из комшилука има за циљ подстицање и креирање позитивних промена у локалној заједници кроз подстицање иницијатива за решавање проблема од људи који су најјаче погођени тим проблемом.

Удружење љрађана “Ромски Културни Центар - Врањска Бања” – РКЦ основано је 2001 године. Мисија РКЦ-а је интеграција Рома у локалну заједницу уз очување националног идентитета кроз едукацију и поштовање људских права.

Удружење особа са љарајлеијом броји укупно 84 члана. Оно поседује 3 киоска за фотокопирање у којима раде искључиво особе са инвалидитетом. Иначе, Удружење је запослило 10 својих чланова.

Удружење љлувих и наљлувих је основни носилац за задовољење потреба глувих и наглувих особа на територији Пчињског управног округа. Чланови овог удружења укључени су Савез за спорт и рекреацију инвалида Врања у следећим дисциплинама: атлетика, стони тенис, пикадо, шах, мали фудбал и одбојка.

Удружење мултипле склерозе има за циљ да подржи и саветује људе са овом дијагнозом, без обзира на пол и године старости. Директни чланови Удружења су оболели од мултипле склерозе, а индиректни чланови њихове породице. Тренутно ово удружење окупља око 70 члана.

Одред извиђача “Сима Појачаревић” један је од четири најстарија одреда у Србији од 1952.године.Одред има високи реноме у граду и Србији.

Одред извиђача “Завичај 1093” Кроз одред је за протеклих 50 година прошло преко 5.000 извиђача и планинки. У саставу одреда налази се Балкански Скаутски Центар (БСЦ) у селу Јовац који је сваке године угостио, поред домаћих извиђача и планинки и скауте из Француске и Грчке.

Роџари клуб Врање је организација пословних и професионалних људи удружених у циљу пружања хуманитарне помоћи, подстицања високих етичких стандарда у свим професијама. Под окриљем локалног Ротари клуба налази се Интеракт клуб који је намењен узрасту од 12 до 18 година.

Центар Е8 је усмерен на рад са младим људима широм Србије. Иновативним кампањама, употребом друштвених мрежа и разноврсним методологијама рада едукујемо младе на теме здрави стилови живота, родна равноправност, превенција насиља и значај активирања у друштву

Пробудимо Врање је покрет грађана настао из потребе да се у нашем граду коначно пробуде и покрену људи способни да промене град на боље.

Центар за унапређење положаја младих "Еурос" је невладино удружење, основано са циљем стварања могућности за квалитетно, обухватно и континуирано образовање младих, подстицање активног учешћа младих у свим областима друштвеног живота и стварања услова за повећање стопе запослености младих.

М.О.Д.У.С. окупља младе, амбициозне и креативне људе који на најбољи могући начин могу да мотивишу и покрену своје вршњаке, јавне институције, доносиоце одлука, пословни сектор и све остале чије активности могу бити релевантне за питања младих у нашем граду.

За наше Врање циљ нашег рада је да наш град буде боље и лепше место за живот свих нас. У фокусу удружења је и заштита животне средине.

Још нека удружења која се баве младима су:

- Дечији савез Града Врања;
- Клуб младих уметника 54;
- Хуманитарци Врањанци Рома;
- Одред извиђача Феникс Врање;
- Жути цвет;
- Мизансцен.

Неке од неформалних група које се баве младима су:

- Женски солидарни фронт;
- Јувенис тим;
- Либеро;
- Вириди;
- Активисткиње;
- Локални тим Уније средњошколаца Србије Врање.

Спорт

Град Врање има веома богату спортску прошлост. Са поносом можемо набрајати успехе наших спортиста на домаћим и страним такмичењима из рукомета, кик бокса, фудбала, одбојке, кошарке и других спортова.

Јавна усџанова „Спорџски објекџи“ обавља делатности од општег интереса и то делатности одржавања објеката као и пружања услуга грађанима и спортистима за такмичарске, тренажне и рекреативне активности у спортским објектима. Од објеката за спорт и рекреацију Град Врање има: 32 спортска терена у основним и средњим школама; 17 спортских сала у основним и средњим школама; 4 базена на територији Града Врања; 32 дечија игралишта и стрелиште. У склопу спортске хале налазе се: велика дворана (капацитета 3000 места) и мала дворана (капацитета 300 места), теретана на отвореном и затвореном, као и простор за стони тенис, али и отворени базен, терен са вештачком травом и градски фудбалски стадион са вештачком травом. Према подацима Спортског савеза Града Врања регистровано је 67 спортских организација.

Туризам

Турисџичка Орџанизација Града Врања основана је 1995. године, а почела са радом 1. јануара 1996. године. Активности ТОВ усмерене су ка очувању богате врањске традиције. ТОВ се бави промоцијом културних, привредних и туристичких вредности и потенцијала, сувенирском и издавачком делатношћу, дистрибуцијом туристичко-пропагандног материјала, учешћем на берзама и сајмовима туризма, организовањем излета, спортских, културних и туристичких манифестација. Штампанњем публикација о Врању и околини, разгледница, туристичког водича, интернет презентацијама, ТОВ пружа ближе информације о туристичким објектима и ресурсима на територији града и околине и самим тим анимира потенцијалне госте.

Циљ ТОВ је унапређење и промоција туристичке понуде врањског краја. Град Врање је у оквиру пројекта „Врање као бренд“ у сарадњи са Високом школом модерног бизниса из Београда, заједничким снагама израдили бренд Стратегију за период од 2018–2023. године. Основни циљ овог пројекта је да покрене потенцијале Врања у правцу стварања препознатљивости на тржишту локација.

2.2. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋИХ УСЛУГА ЗА МЛАДЕ

Р. број	Област	Активности / врста услуге	Носилац активности / пружалац услуге
1.	Активизам и волонтеризам младих	- Обуке за волонтере ; - Предавања о подстицању активизма и волонтеризма; - Хуманитарни турнири, балови и аукције;	КЗМ НВО Црвени крст Неформалне групе
2.	Неформално образовање	- Курсеви страних језика; - Курсеви програмирања; - Курсеви „Microsoft Office“;	КЗМ НВО Народни универзитет Неформалне групе
3.	Здравље и безбедност младих	- Трибине промовисања здравих стилова живота; - Обележавање датума из календара здравља; - Предавања о поступању у ванредним ситуацијама; - Акције поделе илустрованих паноа за понашање у ванредним ситуацијама;	ДЗ ЗЈЗ Црвени крст КЗМ Ватрогасна служба МУП
4.	Запошљавање	- Каријерни сервис; - Обуке за повећање запошљивости младих; писање ЦВ и пропратног писма; клубови за активно тражење посла; обуке за започињање сопственог посла и обуке за активно тражење посла;	НСЗ ЈЛС НВО
5.	Култура и слободно време	- Позоришне представе и биоскопске пројекције за децу и одрасле; - Ликовне, креативне, уметничке радионице и радионице анимираног филма; - Организовање књижевних вечери и промоција књига; - Водичке услуге и изложбе слика;	Позориште Народни универзитет ШАФ Библиотека Музеј Историјски архив Културно образовни центар

Град Врање је имао ЛАП за младе у периоду од 2011. године до 2015. године али услед недостатка слуха локалне самоуправе за бригу о младима, нису била обезбеђена средства за имплементацију, те сходно томе није било ни реализације пројектних активности, што је за последицу имало неадекватне услуге младима, недовољну изграђену инфраструктуру за младе и недовољно укључивање младих у друштвено - економски живот локалне заједнице.

КЗМ се финансирала пројектно, али се до данас ситуација значајно побољшала, посебно када је реч о издвајању новчаних средстава за спровођење омладинске политике, што можемо видети на основу табеле 5, где је локална самоуправа за спровођење омладинске политике одвојила 20 пута већа новчана средства у односу на претходну годину.

ЛАП-ом за младе у периоду 2011 – 2015. године било је предвиђено 3 стратешка правца:

- 1) Повећање обима, квалитета и примерености услуга и активности намењених младима;
- 2) Ојачавање локалних ресурса за омладински рад;
- 3) Развијање регионалне сарадње за спровођење омладинске политике.

Табела 5. Издвајање средстава из буџета ЈЛС за потребе младих

Врста трошка	2018	2019	2020	2021
Издавања за рад канцеларије за младе	370.000	850.000	250.000	5.000.000
Награде најбољим студентима	900.000	1.180.000	1.320.000	Одлука Градског већа
Финансирање културно уметничког друштва	1.300.000	1.100.000	1.400.000	1.000.000
Финансирање удружења младих и за младе	/	/	/	/
Финансирање удружења, спортских организација и савета	89.000.000	55.000.000	59.000.000	59.000.000
Средства обезбеђена за социјалну помоћ деци и омладини	15.500.000	17.784.000	19.165.000	19.500.000
Увођење младих у научно истраживачке процесе	5.810.000	7.600.000	10.600.000	12.443.000
Подршка предшколском и школском спорту	8.278.000	3.500.000	6.700.000	15.000.000
УКУПНО	121.158.000	87.014.000	98.435.000	111.943.000

Из табеле видимо да је Град Врање континуирано издвајао средства за рад КЗМ и да је намера да у будућем временском периоду дође до пораста новчаних средстава, која ће се издвајати за рад КЗМ.

2.3. SWOT АНАЛИЗА

ИНТЕРНИ ФАКТОРИ

КОРИСНО за остварење циљева

1. Постојање плана развоја Града Врања
2. Постојање и активан рад КЗМ са младима
3. Континуирано усавршавање компетентности координатора КЗМ
4. Располагањем салом ОКЦЕ
5. Богато културно и историјско наслеђе
6. Награде за најбоље студенте
7. Подршка локалне самоуправе у побољшању положаја младих

ШТЕТНО за остварење циљева

1. Пасивност и незаинтересованост младих за активно укључивање у друштвеним токовима
2. Немотивисаност младих
3. Касно осамостаљивање младих
4. Велика незапосленост младих
5. Недостатак програма намењених младима са села
6. Нефункционалан Савет за младе
7. Недостатак конкурса за спровођење омладинске политике на локалу

ЕКСТЕРНИ ФАКТОРИ

1. Оснивање Омладинског клуба
2. Промоција Стратегије за унапређење положаја младих
3. Пораст сарадње са парламентима средњих школа
4. Финансијска подршка МОС и страних донатора
5. Боље искоришћавање постојећих ресурса
6. Бизнис ХАБОВИ
7. Унапређење рада Савета за младе
8. Постојање локалних удружења која се активно баве омладинском политиком
9. Развој предузетничког духа код младих људи, путем развоја институција као што је Технолошки парк

1. Неизвршење трансфера Републике ка општини
2. Континуирани одлив младих
3. Неповољна ситуација на тржишту рада
4. Неповољна економска ситуација која се рефлектује на младе
5. Поремећен систем вредности у друштву, што се импликује на младе
6. Нестабилна политичка ситуација (промена координатора КЗМ са променом власти)
7. Незаинтересованост младих да стичу нова знања и вештине
8. Недовољан број високошколских установа
9. Пораст асоцијалних облика понашања

2.4. АНАЛИЗА ПОТРЕБА МЛАДИХ И ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА

Канцеларија за младе Града Врања, удружење Активисти из комшилука и ученички парламент Гимназије "Бора Станковић" спровели су током јуна 2021. истраживање положаја и потреба младих у Врању. Истраживање је подржано од стране Кривне организације младих Србије у оквиру програма Одлучионице 2.0. Онлајн упитник је попунило укупно 360 младих из Врања у временском интервалу од 10.06.2021. до 24.06.2021. године. Резултати истраживања су полазна основа за израду Стратегију унапређења положаја младих Града Врања за период 2021 – 2025. године. Истраживање је обухватило и две фокус групе са младим представницима националних мањина и младим родитељима.

Као основне разлоге за одлазак из града 39% испитаника наводи образовање и стручно усавршавање, 33% испитаника наводи боље услове живота, док 23% наводи недостатак посла.

Генерални је утисак да млади нису задовољни здравственом заштитом која им се пружа, али ни степеном лакоће са којим долазе до ње. Чак 78,6% одговорило је да се искључиво информише преко друштвених мрежа, док се нешто мањи број младих 35% определио за директно информисање (преко пријатеља, познаника).

Током израде Стратегије, Координациони тим и чланови и чланице радних група користили су резултате истраживања као полазну основу за формулисање текста Стратегије и припадајућег Акционог плана.

Резултати овог истраживања служиће и као практично упутство локалним институцијама и установама да прилагоде и унапреде постојеће програме и садржаје за младе и да увиде на које начине могу да младе информишу и укључе их у креирање нових садржаја и програма.

Анализа проблема

На основу резултата анкете, фокус група и константне интеракције са младима и закључака анализе потреба младих, као основни проблем у омладинској политици идентификовано је недовољно учешће младих у животу локалне заједнице. Узроке наведеног проблема можемо пронаћи у слабој укључености младих у активностима. Поставља се и питање прилагођености тренутних програма младима и њиховим потребама, јер у претходним годинама није било испитивања потреба младих па се активности за младе базирају на претпоставкама. Такође, млади нису обавештени ни о предностима које нуди њихов активизам у животу локалне заједнице, што доприноси њиховој слабијој заинтересованости за активизам младих. Не постоји подршка организацијама које се баве младима на локалу.

Поред наведеног, идентификован је и проблем слабе запошљивости младих мушкараца и жена, како због недовољне привредне активности на територији локалне самоуправе, тако и због недостатка практичних знања и искуства младих. Примећена је и слаба заинтересованост младих за похађање обука и стручних пракси, која вероватно произилази из недовољне информисаности младих о предностима које могу да остваре похађањем обука или стручних пракси.

Резултати истраживања показују ниски степен укључености младих у активностима удружења младих и за младе и другим видовима активизма. Млади сматрају да не учествују у довољној мери у процесима доношења одлука. Узроци ових проблема се могу пронаћи у недостатку системске подршке раду локалних организација, непостојању конкурса за спровођење омладинске политике на локалном нивоу и неактивности механизма за активно учешће младих у процесима доношења одлука (Савет за младе).

Иако је примећена заинтересованост младих да стварају културне садржаје, као и да их конзумирају, неопходно је да локална заједница креира додатне механизме који ће омогућити младима пуно учешће у културном животу. Неопходно је даље унапређење програма који популаришу културу и културно стварање међу младима, као и њихово удруживање и медијску промоцију.

Као заједничке последице свих наведених проблема, могу се идентификовати жеља младих да напусте локалну заједницу у тражењу бољих услова за остварење својих амбиција и способности, као и мишљење младих да не могу утицати на живот локалне заједнице и иницирању промена, које би им омогућиле да се остваре.

2.5. АНАЛИЗА УПОРЕДНЕ ПРАКСЕ

Пример добре праксе који би могао да се примени и у Граду Врању је по узору Сремске Митровице. Канцеларија за младе Града Сремска Митровица од 2019. године има волонтерски сервис, који чине база волонтера и волонтерске књижице, на основу које волонтери остварују многе бенефите, при посећивању установа културе и спорта. База волонтера бележи све активности волонтера и у сваком тренутку подаци су доступни да се приложе, као референца више у CV. Досада у Граду Врању нису постојале волонтерске књижице, а њиховим увођењем би се додатно подстакло велики број волонтера за организовање манифестација и догађаја, као и при помагању локалној самоуправи у тешким ситуацијама.

Допринос Канцеларије за младе Града Врања у ванредним ситуацијама је значајан за локалну заједницу, чак 92 волонтера је било укључено 2020. године за време ванредног стања, док је 2021. године у процесу имунизације, учешће узело 30 волонтера, који су беспштедно помагали својим суграђанима.

С обзиром да постоји спремност да се на територији Града Врања успостави волонтерски сервис, ова активност се може искористити за промоцију омладинског активизма, компетенција младих и стваралаштва.

3. ПРОМЕНА КОЈА СЕ ПОСТИЖЕ СПРОВОЂЕЊЕМ СТРАТЕГИЈЕ

Овом Стратегијом унапређује се положај младих у свим сферама живота. Омогућава се креирање нових програма неформалног образовања и програма за садржајане провођење слободног времена младих, активније учешће младих у процесима доношења одлука и развој предузетничког духа. Такође, омогућава се већа партиципативност младих у процесима доношења одлука.

Мере и активности ове стратегије, биће усмерене према томе да повећају запошљивост и самозапошљивост младих, подстакну активизам младих кроз побољшање услова за удруживање младих, као и подстицаја за волонтирање младих. Такође, правци деловања политике младих биће усмерени ка смањењу ризичног понашања младих, односно њиховом усмеравању ка здравим и безбедним стилевима живота. На крају, посебна пажња ће се посветити унапређењу услова за културно стваралаштво младих, као и промовисање тог стваралаштва, али и даљи развој пратећих инфраструктурних садржаја.

Да би се наведено постигло, потребно је остварити координацију активности свих битних чинилаца омладинске политике, на првом месту Канцеларије за младе и удружења младих, али и осталих органа јединице локалне самоуправе, образовних, културних и здравствених институција, полиције, Националне службе за запошљавање и других. Потребно је омогућити свим наведеним чиноцима да учествују у формулисању и спровођењу програма од значаја за младе. На крају, потребно је обезбедити и одрживост Канцеларије за младе и повећање њених капацитета, како кроз повећања броја ангажованих лица, тако и кроз похађање обука.

4. ВИЗИЈА

Врање је модеран град који афирмише младе, омладинско стваралаштво, њиховенцијале и активизам младих.

5. ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ

Општи циљ	Показатељ учинка	Почетна вредност у 2022.	Циљана вредност у 2022.	Извор провера
Унапређење квалитета живота и услова за активно учешће младих у локалној заједници	1) Удео младих који учествују у активностима омладинске политике ЈЛС у укупном броју младих у ЈЛС у години; 2) Број младих који су чланови организација младих који активно учествују у креирању и спровођењу омладинске политике ЈЛС у години;	1) 14% 2) 200	1) 20% 2) 250	Извештај КЗМ и остали извештаји ЈЛС
Посебни циљеви	Показатељ учинка	Почетна вредност у 2022.	Циљана вредност у 2022.	Извор провера
1.1. Унапређење запошљивости и самозапошљивости младих и креирање подстицајних услова и програма за развој иновативног, креативног и технолошког предузетништва младих	1) Стопа незапослености младих; 2) Број запослених младих (удео самозапослених), 3) Број предузећа која се баве иновативним предузетништвом; 4) Број програма за развој предузетништва младих;	1) 19,77%	1) 17%	Извештај КЗМ и остали извештаји ЈЛС
1.2. Побољшани услови за волонтеризам и активно учешће младих	1) Број младих волонтера у укупном броју младих у години; 2) Број активности / услуга за младе у чијем креирању су учествовали млади у години;	1) 3%	1) 5%	Извештај КЗМ и остали извештаји ЈЛС
1.3. Унапређење здравља и општег благостања младих, као и промоција здравих стилова живота и безбедносне структуре	1) Број случајева малолетничке деликвенције у току године на територији ЈЛС; 2) Број саобраћајних незгода у којима су учествовали млади у току године на територији ЈЛС; 3) Број младих који се активно баве спортом;	***	***	Извештај МУП-а и остали извештаји ЈЛС
1.4. Побољшани услови за учешће младих у креирању културних садржаја и унапређење информисаности	1) Број културних садржаја у чијем креирању су учествовали млади у току године; 2) Број културних садржаја намењен младима;	***	***	Извештај КЗМ и остали извештаји ЈЛС

6. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА И АНАЛИЗА ЕФЕКТА МЕРА

Посебан циљ 1.1.

Унапређење запошљивости и самозапошљивости младих и креирање подстицајних услова и програма за развој иновативне, креативне и технолошко предузетничке младе

Мера 1.1.1. *Поддршка стручном оспособљавању младих кроз програме стручних пракси уз менторску подршку и уз могућност суфинансирања од стране привреде*

Постојећи програм стручних пракси које спроводи Град Врање и филијала НСЗ је у основи добар, али је потребно додатно га приближити потребама младих и потребама на тржишту рада. Унапређење овог програма треба урадити у делу менторства, где је потребно да ментор има значајнију улогу у развоју младе особе која похађа праксу. Такође, потребно је јасно приказати које је вештине млада особа стекла кроз наведени програм. Неретко млади на овом програму остану само на износу који град одређује и то у првој години након завршетка школовања. ЈЛС треба да младима да ветар у леђа, а не да их обесхрабри примањима мањим од минималне зараде. Дакле, потребно је снажно подржати (подстицати) и могућност суфинансирања, које ће покрити институције и компаније које конкуришу за овај програм до висине минималне зараде.

Изузетно је важан процес вођења статистике и евалуације самог програма који ће омогућити да се квалитет програма прилагођава из године у годину и да се отклањају недостаци.

Мера 1.1.2. *Подстицаче се едукација и савештовање младих о могућностима за уокрепање, развој и унапређивање сопствене посла*

Ова мера би требала да помогне у решавању проблема који млади имају кад су у питању две ствари: прва, како покренути сопствени бизнис, која су то неопходна знања и процедуре, а друга, много комплекснија, како развијати и унапређивати пословање сопствене компаније. Од изузетног је значаја младима представити свет бизниса, могућности и прилике за развој и напредовање кроз лично усавршавање и грађење успешне компаније. Познавање основа функционисања пословног света омогућава младима да се лакше прилагоде тржишту рада и препознају које су компетенције неопходне за напредовање у послу. Мера је потребно реализовати на начин да информације стигну до што већег броја младих и да постоји могућност за континуирано едуковање младих о свим важним питањима и проблемима, који им се јављају у току отпочињања посла и самог пословања.

Мера подразумева организацију скупова и конференција као и организацију размене информација између компанија у пословној заједници. Кроз ову меру потребно је: подржати реализацију обука за почетнике и активне младе у бизнису; подржати организовање манифестација које популаришу ИКТ и креативну индустрију, али и иновације засноване на знању; представљање примера добре праксе младих који су се запосли и започели сопствени бизнис користећи подстицајна средства; креирати мрежу успешних младих предузетника, који могу пружити и менторску подршку младима који тек почињу да се баве бизнисом.

Мера 1.1.3. Унапређење услова за покрећање и развој компанија младих, кроз програме менторства и финансијске подршке

Постојећи конкурс којим се додељују средства за самозапошљавање је поприлично добар, али га је потребно унапредити кроз повећање средстава по кориснику, али и повећање контроле утошених средстава. Потребно је предвидети обавезу похађања едукације коју организује локална самоуправа, везану за управљање компанијом. Сваки корисник средстава има додељеног ментора који прати пословање и доступан је за саветовање у пословању.

Други део мере односи се на развој већ постојећих компанија. Потребно је креирати програме који ће пружити менторску и финансијску подршку развоју и унапређењу провода/услуге компаније. Овај програм је неопходан како би се помогао развој компанија које су се већ доказале на тржишту и имају идеју за даљи напредак, али немају адекватна знања и/или финансије за такав корак. Ове компаније би морале да испуне одређене услове у погледу ефикасности пословања и ангажовања радне снаге као услов за добијање средстава.

Све процесе и програме би требало да прати редовно извештавање корисника о стању компаније, проблемима и потребама са којима се суочава у пословању. Кроз ове извештаје биће креирана статистички и евалуациони извештај, који ће пружити увид у ефекте спроведене мере, показати слабости и пружити основу за даље унапређење самог програма. Тренутно се води недовољно детаљна или се уопште не води статистика што онемогућава евалуацију одређених средстава.

Мера 1.1.4. Креирање подстицајних услова који би повећали дослућност висококвалификоване радне снаге за употребе јавних услова и привреде у локалној самоуправи

Истраживање које је рађено за потребе ове Стратегије показало је да један од најчешћих разлога за одазак младих из града доступност бољег образовања. Сасвим је јасан и оправдан овај разлог јер Град Врање није универзитетски центар, као што су други градови. Млади неретко остану у градовима где се стручно усавршавају и ова мера би требала да створи прилику да млади који оду на стручно усавршавање имају мотива да се врате у свој град. До сада је град у последњих пар година имао праксу да награђује успешне студенте једнократном наградом, што има своје позитивне стране али ова мера треба на другачији начин да утиче на младе. У складу са могућностима и потребама, градске институције праве пројекцију потребних стручних кадрова, а град расписује конкурс за студенте завршних година који добијају једногодишњу стипендију, уз обавезу да у току стипендирања одређени број сати проведу у институцији којој недостаје стручни кадар. Након завршетка студија корисник стипендије остаје у институцији годину дана (запослење, приправнички стаж, „Моја прва плата“). Сличан модел потребно је успоставити и са приватним компанијама, где би град учествовао одређеним процентом од укупног износа стипендије и тиме мотивисао компанију да још пре краја школовања крене у потрагу за стручним кадром. Овим би се значајно утицало на младе да заврше школовање на време, али и могућност да се врате и остану да раде и стварају у свом родном граду. Ова представља и подстицај привреди да у своје редове доведе квалитетне младе људе. Потребно је обезбедити менторску подршку корисницима стипендије и евалуацију процеса након завршетка, где би се на основу ње радиле евентуалне корекције у процесу стипендирања.

Мера 1.1.5. *Инфраструктурна, стручна и финансијска подршка за генерисање нових компанија које се оснивају од стране младих у областима иновативне и креативне индустрије, ИКТ*

Циљ мере су развијени механизми за инфраструктурну, стручну и финансијску подршку младима који покрећу свој бизнис који је иновативан и креативан али и технолошки захтеван. Инфраструктурна, стручна и техничка подршка се може унапредити повећавањем капацитета центара и установа које се баве предузетништвом. Овде се пре свега мисли на унапређење развоја и функционисања БИЦ кроз побољшање услуга, коришћење јавних простора који се више не употребљавају у те сврхе, јасно је видљив недостатак непостојања институције, која би пружала менторску подршку за старт-ап компаније. Поред простора који би био доступан младима за рад на креирању иновација, ова институција би била информативни, саветодавни и едукациони сервис за подршку младим предузетницима.

Такође, потребно је успостављање заједничке сарадње различитих актера при пружању финансијске и стручно-техничке подршке при стартовању и раду предузетничких компанија младих. У том смислу локална самоуправа ће основати фонд мањег обима. На финансијски капацитет фонда утицаће и сарадња са привредним сектором. Који треба да анимира и подстакне пружање подршке развоју иновативних компанија. Посматрано са стране права, законски су оваква инвестирања и формирања фондова решена кроз „Закон о алтернативним инвестиционим фондовима“. Ово може бити веома значајно јер сви привредни субјекти који послују у некој заједници треба да учествују у подстицању иновација које унапређују то друштво. Овај почетни облик инвестирања има пресудан значај за раст и развој иновативних компанија и потребно је радити, развијати и неговати културу инвестирања привредних субјеката у иновације.

Мера 1.1.6. *Обезбедити финансијску подршку пројектима и програмима који припремају младе за тржиште рада, кроз стицање потребних знања, вештина, компетенција, искуства, самопоуздања и прилагодљивости потребама тржишта рада, путем конкурса*

Циљ ове мере је да омогући образовним институцијама и цивилном сектору неопходну финансијску подршку, која је намењена за развој пилот-пројеката из области креативног, иновативног и технолошког предузетништва. На овим појединачним пројектима би радили ученици/студенти са својим професорима (пожељна сарадња и више институција око једног пројекта), али и организације цивилног сектора које покажу да имају неопходне професионалне капацитете и адекватне пројекте.

Пројекти који би се финансирани из ове мере бавили би се приближавању иновација младима и стварали неопходно критичко размишљање код младих, а све у циљу пружања подршке младима за стицање неопходних знања и практичних вештина које ће им користити, како на тржишту рада, тако и у животу. На овај начин се уводи новина, пре свега у образовне институције али и генерално у друштву, које могу креирати занимљиве садржаје за младе, који омогућавају стицање вештина и који су у складу са потребама привреде. Такође, омогућава се подршка цивилном сектору да кроз своје програме подиже капацитете младих за већу запошљивост. У том смислу, треба подржати спровођење иновативних програма за повећање запошљивости младих који се реализују у сарадњи цивилног и привредног сектора.

Посебан циљ 1.2.

Побољшани услови за волонџеризам и активно учешће младих

Мера 1.2.1. Подршка развоју Савета за младе

Савет за младе је саветодавно тело које подстиче, усклађује и прати активности у вези са развојем, остваривањем и спровођењем омладинске политике на локалном нивоу и предлаже мере за њено унапређивање. Савет за младе Града Врања формиран је као посебно стално радно тело Скупштине града од 2008. године. Међутим не постоји пословник о раду, као и програм рада. Савет за младе се састоји од 15 чланова које бира Скупштина града на предлог градоначелника, одборничких група, месних заједница, удружења грађана, омладинских организација и удружења, школа и јавних служби. Према истраживању које је спровео КОМС, Савет за младе Града Врања спада у локалне савете за младе, који су инклузивни али нефункционални.

Основни циљ ове мере је јачање капацитета Савета за младе, кроз креирање пословника о раду и програма рада, као и његово активно учешће при реализацији омладинске политике на локалном нивоу. Како би се побољшала функционалност Савета, потребно је интензивирати сарадњу са удружењима младих и за младе, неформалним групама и ученичким парламентима, што би касније резултирало и већем броју чланова Савета, који представљају поменуте организације.

Мера 1.2.2. Унајређење услова за волонџирање међу младима и за младе

Подизање свести о друштвеном значају активизма младих и њиховом ангажовању у оквиру локалне заједнице, потребно је додатно развијати и унапређивати. Предметна мера, подразумева спровођење активности у виду израде и промоције волонтерских књижица, којима ће се младим волонтерима обезбедити одређене повластице. Поред тога, интензивно ће се радити на развијању стручних програма волонтирања, као и организација и одржавању обука за волонтере, што је од нарочитог значаја за разумевање ове мере и његово одговарајуће спровођење.

Мера 1.2.3. Подршка развоју програма омладинског рада

Омладински рад је планиран програм образовног карактера, креиран са сврхом пружања подршке младима у процесу осамостаљивања, тако што им омладински радник/ца помаже у личном и социјалном развоју како би постали активни чланови/це друштва и учесници/це у процесу доношења одлука. Идеја омладинског рада је креирање сигурног окружења и могућности за активно учешће младих на добровољној основи у процесу стицања вештина, компетенција и знања. Омладински рад је: комплементаран формалном образовању, спровођен од стране омладинских радника/ца и спроводи активности које користе методе неформалног образовања и информисања.

Кроз ову меру омогућује се развој омладинског рада на локалном нивоу усаглашен са стандардима који постоје на националном нивоу. Дугорочно ово ће резултирати конринуираним програмима за младе и самим тим континуираној подршци младима у осамостаљивању.

Мера 1.2.4. *Развој механизма омладинској одговорној буџетирања у циљу системске подршке младима*

Предметна мера, односи се на спровођење активности у вези са унапређењем услова и подстицању младих на удруживање и заједничко деловање. Жеља је, да се млади подстакну на оснивање нових удружења. Како би се то остварило, потребно је спровести одговарајућу информативну кампању по школама и друштвеним мрежама на тему значаја удруживања младих, након чега би сви заинтересовани млади прошли обуке на теме удруживања, оснивања и функционисања удружења и заговарања. Након спроведене обуке биће расписан јавни конкурс и одвојена новчана средства за реализацију локалне омладинске политике. Сви млади који желе да ураде нешто корисно за локалну заједницу или животну средину, добиће одговарајућу подршку за реализацију идеје. Од фундаменталног значаја је да идеје имају смисла, буду реално остварљиве и решавају неки конкретан проблем у локалној заједници. Спровођење мере имаће позитиван утицај на младе, имајући у виду подизање свести о значају њиховог удруживања и заједничког деловања у области интересовања.

Посебан циљ 1.3.

Унапређење програма за превенцију ризичној понашања, промоције здравих стилова живота и безбедносне културе младих

Мера 1.3.1. *Подржани програми превенције болести младих*

Здравље је највећа вредност сваког појединца и не можемо бирати здравље, али можемо изабрати здрав начин живота. Здрав начин живота, није нешто што нам је дато или урођено, већ мора да се стрпљиво развија током живота. Истраживања су показала да практиковање здравог начина живота значајно унапређује здравље човека на много начина. Здрав начин живота мора укључивати физичку активност, здраву исхрану, довољно одмора и сна, као и социјалну интеракцију.

Циљ ове мере је подизање свести код младих о превенцијама болести, изграђивањем ставова и вредности према здравом начину живота и развијање одговарајућих животних вештина у будућности, што би резултирало одговорним понашањем, које се може оценити као здрав стил живот.

Мера 1.3.2. *Програми превенције и унапређење безбедности младих*

Млади заслужују посебну пажњу у односу на све друге актере безбедности! Млади се суочавају са проблемима које не могу увек да препознају и објасне, сусрећу се са појавама које не знају да именују, не могу сами да реше проблем, или не знају коме да се обрате за помоћ. Такође, претпостављамо да њихово сагледавање и вредносно квалификовање појава које их могу угрозити или представљају претњу, понекад одступа од опште прихваћених и друштвених норма.

Циљ је да млади кроз радионице о безбедности постану активнији, стекну више знања, разумевања и могућности да се на адекватан начин суоче са проблемима, као и да негују она понашања која ће значајно подићи њихов ниво безбедносне културе.

Мера 1.3.3. Развој и подршка активности младих у очувању животне средине

Подизање еколошке свести код младих људи је веома битна. Узевши у обзир да животна средина добија све већи примат и значај. КЗМ је успоставила сарадњу са АТВСС - Одсек Врање, при организовању еколошких трибина, предавања, радионица, подизање квалитета едукације у области животне средине, организовање акција које за циљ имају заштиту жс, мапирање проблема на територији града и давање иницијатива за решавање. У наредном периоду ће се наставити са активностима оваквог типа, а још један помак ка унапређењу и очувању животне средине огледаће се у формирању Еко секције на нивоу града, као и успостављање сарадње са свим релевантним установама, која се баве животном средином, као и школама у којима постоји еко секција, док ће се у школама где не постоји, заговарати да дође до формирања.

У оквиру градског буџета потребно је одвојити средства за активности удружења младих и за младе, као и за неформалне групе које се баве заштитом животне средине и сродних еколошких проблема у локалној заједници. На тај начин се развија омладински активизам и он се усмерава ка деловању за очување животне средине.

Посебан циљ 1.4.

Подржани програми за лични развој младих

Мера 1.4.1. Побољшани услови за учешће младих у креирању културних садржаја и унапређење информисаности

Једна од мера неопходних за унапређење услова за учешће младих у креирању и коришћењу културних садржаја, представља и медијска промоција. Активности које је потребно реализовати у оквиру наведене мере, подразумевају мапирање свих релевантних медија (електронски, штампани, интернет медији) на територији ЈЛС.

Након тога, потребно је остварити сарадњу са представницима тих медија (уредници, новинари, репортери), која треба да буде заснована на промоцији културног садржаја за младе, као и обезбеђивања одговарајућих медијских садржаја које је потребно промовисати.

КЗМ ће у непосредној сарадњи са формалним и неформалним удружењима младих (креативни и културни клубови, новинарска секција, читалачки клуб) одређивати приоритете у складу са интересовањима младих. Спровођење мере имаће позитиван утицај на младе, имајући у виду неопходност њихове едукације и подстицај да креирају и конзумирају културне садржаје.

Како би културни програми у Врању били релевантнији за младе, а у циљу што већег учешћа младих у њиховом креирању, као меру предлажемо да управни одбор сваке културне институције има једну младу особу која се бира из редова удружења младих и за младе, као и из неформалних група и ученичких парламената који у својим областима деловања покривају културу.

Мера 1.4.2. Подржани програми дигиталне писмености

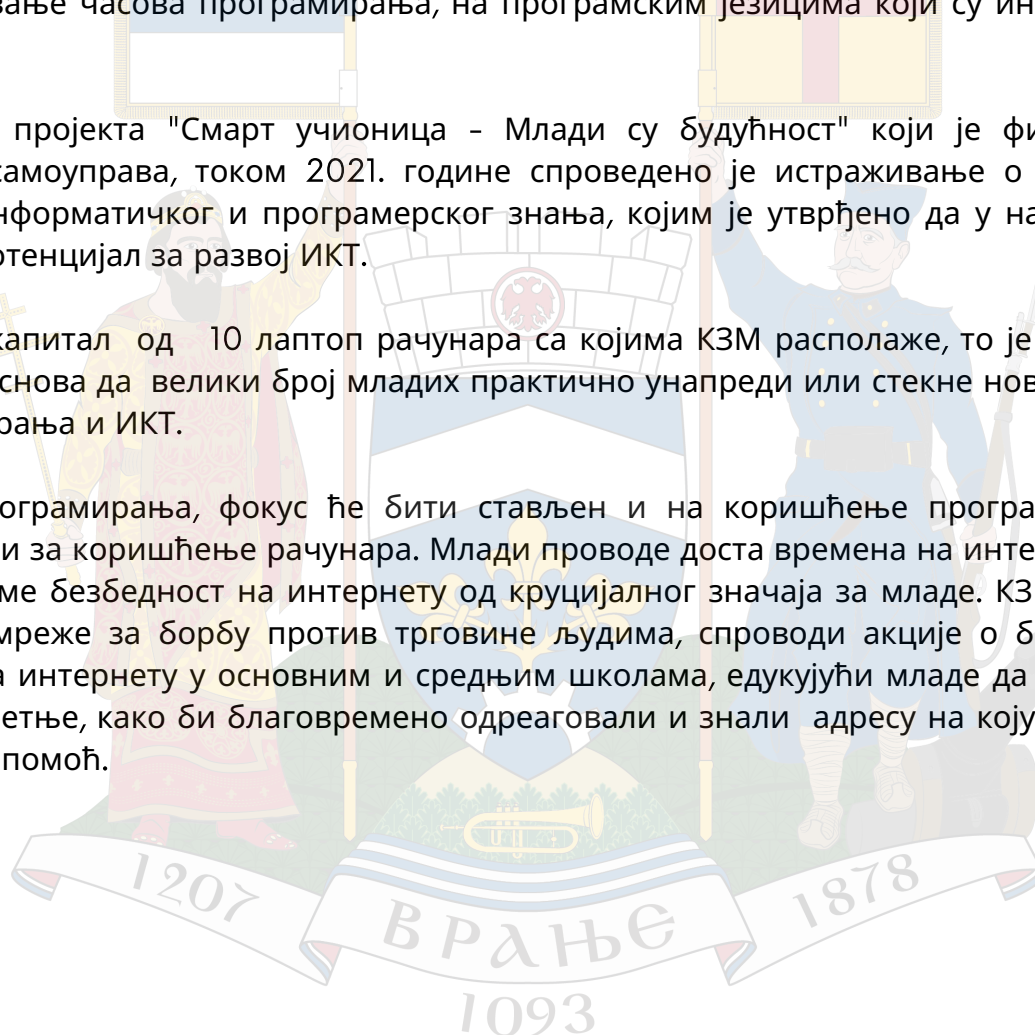
За разлику од традиционалне писмености која се односи на способност читања, писања и знање аритметике, савремени облици писмености су комплекснији и подразумевају развијене различите способности комуникације која обухватају алфабетску, нумеричку, техничку, информатичку и симболичку писменост.

Имајући у виду да се, између осталог, помиње информатичка писменост, то заправо указује на то да је неопходно да појединац познаје рад на рачунару, како би био писмен у савременом добу. Дакле, познавања рада на рачунару и употреба нових технологија је потреба сваког појединца. Међутим, да би се информације, до којих се долази путем нових технологија, претворила у знања, неопходно је развијање дигиталне писмености, због тога ће се КЗМ у наредном периоду фокусирати на заговарање дигиталне писмености и радити на његовом унапређењу кроз организовање часова програмирања, на програмским језицима који су интересантни младима.

У оквиру пројекта "Смарт учионица - Млади су будућност" који је финансирала локална самоуправа, током 2021. године спроведено је истраживање о познавању општег информатичког и програмерског знања, којим је утврђено да у нашем граду постоји потенцијал за развој ИКТ.

Почетни капитал од 10 лаптоп рачунара са којима КЗМ располаже, то је јако добра полазна основа да велики број младих практично унапреди или стекне нова знања из програмирања и ИКТ.

Поред програмирања, фокус ће бити стављен и на коришћење програма који су неминовни за коришћење рачунара. Млади проводе доста времена на интернету, па је сходно томе безбедност на интернету од круцијалног значаја за младе. КЗМ у оквиру Локалне мреже за борбу против трговине људима, спроводи акције о безбедности младих на интернету у основним и средњим школама, едукујући младе да препознају могуће претње, како би благовремено одреаговали и знали адресу на коју могу да се обрате за помоћ.

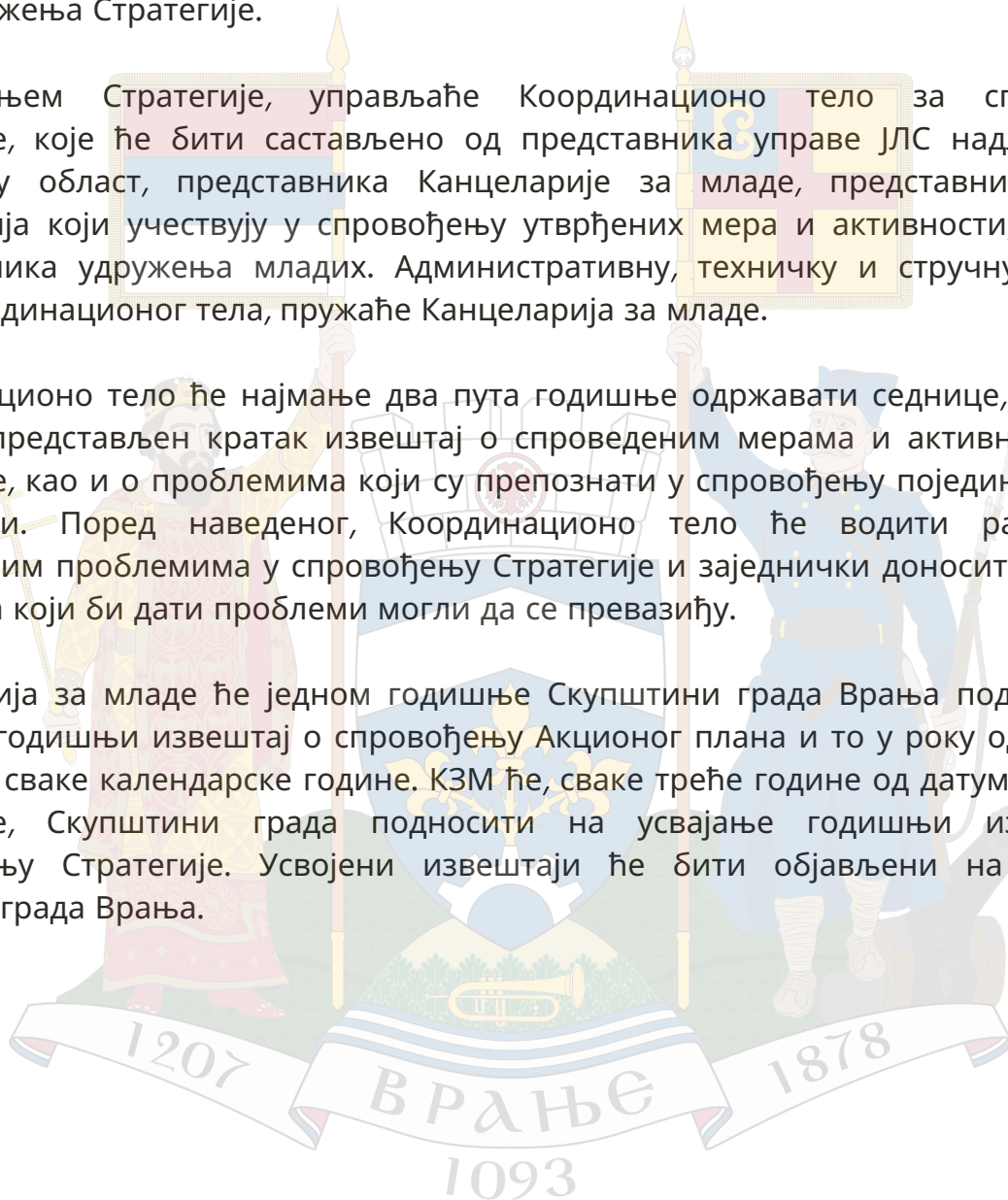
7. СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Стратегија се усваја на период од пет година. Мере предвиђене овом стратегијом, биће реализоване у складу са динамиком утврђеном Акционим планом за спровођење Стратегије, који чини њен саставни део. Први акциони план је усвојен заједно са стратегијом, на период важења од три године. У последњој години спровођења акционог плана, приступиће се изради акционог плана за преостале године важења Стратегије.

Спровођењем Стратегије, управљаће Координационо тело за спровођење Стратегије, које ће бити састављено од представника управе ЈЛС надлежних за предметну област, представника Канцеларије за младе, представника других институција који учествују у спровођењу утврђених мера и активности, као и од представника удружења младих. Административну, техничку и стручну подршку раду Координационог тела, пружаће Канцеларија за младе.

Координационо тело ће најмање два пута годишње одржавати седнице, на којима ће бити представљен кратак извештај о спроведеним мерама и активностима из Стратегије, као и о проблемима који су препознати у спровођењу појединих мера и активности. Поред наведеног, Координационо тело ће водити расправу о примећеним проблемима у спровођењу Стратегије и заједнички доносити одлуке о начину на који би дати проблеми могли да се превазиђу.

Канцеларија за младе ће једном годишње Скупштини града Врања подносити на усвајање годишњи извештај о спровођењу Акционог плана и то у року од 120 дана по истеку сваке календарске године. КЗМ ће, сваке треће године од датума усвајања Стратегије, Скупштини града подносити на усвајање годишњи извештај о спровођењу Стратегије. Усвојени извештаји ће бити објављени на интернет страници града Врања.

8. ИНФОРМАЦИЈЕ О СПРОВЕДЕНОЈ ЈАВНОЈ РАСПРАВИ

Јавна расправа о Нацрту Стратегије унапређења положаја младих Града Врања за период 2021-2025. године и Акционог плана за период 2022-2024. године одржана је у периоду 03.12.2021 – 22.12.2021. године. Пандемија Ковид 19 и неопходност примене превентивних, епидемиолошких мера у циљу заштите живота и здравља људи, је у највећој мери утицала на примену адекватних модалитета који омогућају укључење заинтересованих страна, односно укупне јавности и транспарентност процеса израде нацрта Стратегије и Акционог плана.

У складу са наведеним, од почетка процеса израде нацрта Стратегије и Акционог плана, поред редовне електронске комуникације, спровођене су редовне консултације и састанци, како унутар Координационог тима, тако и унутар Радних група, као и са свим заинтересованим странама.

Преко званичног сајта Града Врања 03.12.2021. године, <https://www.vranje.org.rs/vest.php?id=18787&oblast=vesti> упућен је јавни позив грађанима и стручној јавности да се упознају са текстом Стратегије и Акционог плана за период 2022-2024. године и да дају своје коментаре, сугестије и предлоге. Како би процес јавне расправе био додатно транспарентнији од 14.12.2021. године Нацрт Стратегије и Акциони план, постављени су и на партиципативној платформи Грађанских иницијатива „Земља за нас“. Јавна расправа је промовисана и на друштвеним мрежама од стране Грађанских иницијатива, као и на локалним медијима, где је шира јавност могла да се упозна са најзначајнијим деловима Стратегије и Акционог плана.

Предлози, сугестије, иницијативе и коментари су се могли достављати у слободној форми путем електронске поште на адресу kzm.vranje@gmail.com или поштом на адресу Град Врање, Хероја са Кошара 1, са напоменом „За јавну расправу о Нацрту Стратегије унапређења положаја младих Града Врања за период 2021-2025. године и Акционог плана за период 2022-2024. године“. Саставни део овог позива је био и Нацрт плана развоја.

По спроведеној јавној расправи, електронским и путем Писарнице Градске управе стигли су предлози/коментари и сугестије који се могу категорисати у једну групу и односе се на уношење конкретних активности у оквиру одређених мера и приоритетних циљева, који су били предмет идентификације и разраде различитих тематских радних група.

Сви предлози су конструктивни и у складу су са приоритетима Стратегије и због тога су уврштени у Стратегији и Акционом плану, један од предлога односио се на преформулацију одређених активности (нпр. креирање садржаја од стране младих за младе, преформулисано је у креирање садржаја за младе, јер је предлог био да и старији могу креирати садржај, који је пријемчив младима). Предложене активности: сарадња и промоција европских програма размене (развојни програми), оснивање Еко секције на нивоу града у циљу едукације младих о климатским променама и подизању свести о значају очувања животне средине, подстицање едукације и саветовање младих; едукација младих о франшизингу као пословном моделу за почетнике у бизнису; реализација курсева које ће помоћи младима у стицању компетенција за запошљавање и samozapoшљавање, као и едукација младих о значају пословне етике и комуникације.

Овај извештај се објављује на званичном Сајту града Врања www.vranje.org.rs

9. ОБЈАВЉИВАЊЕ

Стратегија унапређења положаја младих за период 2021 – 2025. године биће изложена на огласној табли Градске управе и на званичној градској интернет презентацији Града Врања. Велики број портала преузима вести са градског сајта тако да ће на тај начин и остали портали објавити Стратегију. Промоција ће се вршити и преко локалних телевизија али и друштвених мрежа, како би што већи број младих био информисан о благодетима које доноси Стратегија. Директна промоција ће такође, бити заступљена.

10. АКЦИОНИ ПЛАН

Приоритет	Активности	Очекивани резултат	Индикатор	Носиоци		Потребна финансијска средства
				Надлежни органи/ институције/ организације	Учесници	
Подршка стручном оспособљавању младих кроз програме стручних пракси уз менторску подршку и уз моћности суфинансирања од стране привреде	1. Реализован конкурс о стручном оспособљавању младих; 2. Каријерно саветовање младих; 3. Промоција програма Моја прва плата и стручне праксе, коју расписује држава и Град Врање;	Већи број младих који се баве предузетништвом; Већа промоција предузетништва;	Број младих који су прошли кроз програм стручног усавршавања; Број младих који су прошли кроз програм стручног усавршавања уз суфинансирање од стране привреде и установа;	ЈЛС; КЗМ; НСЗ;	Млади у Врању	1. Већ одређена средства у буџету ЈЛС; 2. 100.000;
Погодити се едукација и савештовање младих о моћностима за унапређење, развој и унапређевање сопствене њосла	1. Едукација младих о предузетништву и обука за почетнике у бизнису; 2. Едукација младих о франшизингу као пословном моделу за почетнике у бизнису; 3. Догађаји на којима се промовише привреда заснована на знању и иновацијама; 4. Реализација курсева који ће помоћи младима у стицању компетенција за запошљавање и самозапошљавање; 5. Едукација младих о значају пословне етике и комуникације; 6. Креирана мрежа успешних младих предузетника;	Млади имају више знања о бизнису и организацији пословања; Повећан број догађаја; Повећано знање младих о важности иновација; Повећано знање и искуство младих за снажање на тржишту рада; Постојање мреже младих;	Број младих који су прошли едукацију; Број основаних компанија; Број догађаја; Број и обука које су спроведене; Број младих који су учествовали у формирању мреже; Број креираних мрежа; Број активности које имају мреже;	ЈЛС; КЗМ; НСЗ; БИЦ; ПК; РРА АТВСС – Одсек Врање; Удружења младих и за младе;	Млади у Врању	400.000
Унапређење услова за унапређење и развој компанија младих кроз програме менторства и финансијске подршке	1. Расписан конкурс за финансирање почетка пословања компанија које отварају млади; 2. Расписан конкурс за финансирање развоја и унапређење производа/услуга које пружају компаније које воде млади;	Смањење незапослености младих; Повећање броја предузетничких радњи; Повећана привредна активност;	Број компанија које су користиле подстицајна средства; Број компанија које су користиле подстицајна средства за развој и унапређење производа и услуга; Креиран статистички и евалуациони извештај о спроведеним програмима;	ЈЛС; НСЗ; БИЦ; ПК; ПС;	Млади у Врању; Млади приватници;	Већ одређена средства у буџету ЈЛС;
Креирање подстицајних услова који би повећали доступности висококвалификоване радне снаге за употребу јавних установа и привреде у локалној самоуправи	1. Расписан конкурс за стипендирање студената завршних година у градским институцијама; 2. Расписан конкурс за стипендирање студената завршних година у приватним компанијама уз суфинансирање града;	Минимално 5 студената 4. год. одабрано на конкурс за стипендирање у градским институцијама; Минимално 5 студената 4. год. одабрано на конкурс за стипендирање у приватним компанијама уз суфинансирање града	Број студената завршних година који се стипендирају: 1. градске установе и предузећа; 2. приватне компаније;	ЈЛС; ПС;	Млади у Врању	1.1.200.000; 2. 300.000;

Приоритет	Активности	Очекивани резултат	Индикатор	Носиоци		Потребна финансијска средства
				Надлежни органи/ институције/ организације	Учесници	
<i>Подршка креирању иновативној начина размишљања младих и њиховим младих за излазак на тржиште рада и/или наставак стручној усавршавања</i>	Расписан конкурс за пилот-пројекте које пружају младима прилику за стицање вештина из области креативног, иновативног и технолошког предузетништва;	Минимум 5 пројеката реализованих; Минимум 50 ученика и студената учествовало у реализацији пројеката;	Број пројекта реализованих од стране образовних институција; Број пројеката реализованих од стране организација цивилног сектора	ЈЛС; БИЦ; Образовне установе; Културне установе; АТВСС - Одсек Врање; Удружења младих и за младе;	Млади у Врању	500.000
<i>Инфраструктура, стручна и финансијска подршка за отварање нових компанија које оснивају млади у областима иновативне и креативне индустрије и ИКТ</i>	1. Град има нови, савремено опремљен простор за стварање иновација и развој предузетништва; 2. Креиран програм подршке старт-ап предузећима; 3. Створени сви неопходни механизми за оснивање фонда за подршку компанијама и тимовима који креирају иновативне производе/услуге; 4. Одржане обуке из програмирања; 5. Промоција значаја ИКТ; 6. Склапање пословно-техничке сарадње са свим релевантним субјектима;	Већи број програмера; Простор за бављење иновативним пословима; Повећано знање о предузетништву младих; Подршка младима; Остварена могућност за удруживање локалне самоуправе и привреде зарад финансирања компанија које имају потенцијала за предузетништво;	Број младих који су учествовали у обукама за програмирање; Број новооснованих програмерских фирми; Основан простор за младе предузетнике; Број младих који су учествовали у активностима; Број младих који користе простор; Број споразума са привредним субјектима; Усвојена акта о формирању фонда;	ЈЛС; КЗМ; БИЦ; ПК;	Млади у Врању	1. Средства обезбеђена у буџету ЈЛС; 2. 500.000; 3. Ресурс надлежне институције; 4. Обезбеђена средства у буџету КЗМ;
<i>Побољшани услови за волонтиризам и активно учешће младих</i>	1. Информативна кампања на тему значаја волонтирања; 2. Јачање капацитета организатора волонтерских услуга; 3. Израда волонтерских књижица; 4. Промоција и сарадња развојних програма;	Већи број волонтера; Пораст активности/услуга у којима су учествовали волонтери; Пораст мотивације за волонтирање;	Број младих који су присуствовали едукацијама о волонтирању; Број волонтера током године; Број активности у којима су волонтери учествовали;	ЈЛС; КЗМ; ЦК; Удружења младих и за младе; Неформалне групе;	Млади у Врању	300.000
<i>Развој механизма омладинској одговорној буџетирања у циљу системске подршке младима</i>	1. Информативна кампања на тему значаја удруживања младих; 2. Организовање обука на теме удруживања, оснивања и функционисања удружења и заговарања; 3. Успостављање и праћење континуираног финансирања програма удружења младихи неформалних група младих;	Већи број удружења и неформалних група; Већи број младих који су прошли обуке о удруживању и оснивању и функционисању удружења;	Број удружења и неформалних група, који су се пријавили на јавни позив; Број младих који су учествовали у спровођењу пројеката;	ЈЛС; КЗМ; Удружења младих и за младе; Неформалне групе;	Млади у Врању	700.000
<i>Програми превенције болести и унапређење безбедности младих</i>	1. Промоција здравих стилова живота и спорта; 2. Превенција употребе психоактивних супстанци; 3. Информисање и радионице о сексуалном репродуктивном здрављу младих; 4. Промоција и радионице о безбедној култури и безбедност младих на интернету;	Повећан број младих који се баве спортом; Развијен систем здравих стилова живота	Број младих који су похађали радионице; Број младих спортиста; Број кампања промоције спорта и здравих стилова живота; Број случајева малолетничке деликвенције у току године на територији ЈЛС;	ЈЛС; КЗМ; ЦК; Образовне установе; МУП;	Млади у Врању	200.000

Приоритет	Активности	Очекивани резултат	Индикатор	Носиоци		Потребна финансијска средства
				Надлежни органи/ институције/ организације	Учесници	

<i>Развој и њодршка активности младих у очувању живојине средине</i>	Организовање радионица о заштити жс; Оснивање Еко секције на нивоу града у циљу едукације младих о климатским променама и подизању свести, као и о значају очувања жс; Реализоване акције заштите жс;	Формирање групе младих са развијеном свести значају очувања жс; Вршњачка едукација и јачање свести о жс и климатским променама. Већи број акција, које имају у фокусу животну средину;	Број младих који су учествовали на радионицама о жс; Број реализованих акција заштите жс;	ЈЛС; КЗМ; Образовне установе; АТВСС – Одсек Врање;	Младу у Врању	300.000
<i>Побољшани услови за учешће младих у креирању културних садржаја и унапређење информисаности</i>	1. Креирање садржаја за младе; 2. Информисање путем друштвених мрежа; 3. Обележавање значајних датума за младе;	Веће учешће младих у креирању културних садржаја; Унапређење информисаности младих о културним дешавањима;	Број културних садржаја у чијем креирању су учествовали млади; Број информисаних младих путем канала информисања; Број активности обележавања важних датума за младе;	ЈЛС; КЗМ; Образовне установе; ЦК; Удружења младих и за младе; Неформалне групе; Установе културе	Младу у Врању	200.000

Пројекција активности 2022 - 2024. године

<i>Инфраструктурна, сјручна и финансијска њодршка за тенерање нових компанија које се оснивају од сјране младих у областима иновативне и креативне индустрије, ИКТ</i>	1. Одржане обуке из програмирања; 2. Промоција значаја ИКТ; 3. Склапање пословно-техничке сарадње са свим релевантним субјектима из области ИКТ	Већи број младих програмера; Млади који отварају програмерске фирме;	Број младих који су учествовали у обукама; Број реализованих обука; Број новооснованих програмерских фирми;	ЈЛС; КЗМ; Програмерске фирме Образовне установе; Удружења младих и за младе;	Младу у Врању	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;
<i>Посјтицање и развијање предузетничког духа код младих и развијање омладинског предузетничтва</i>	1. Организовање предавања у основним и средњим школама о предузетништву; 2. Представљање успешних предузетничких подухвата, указивање на примере добре праксе; 3. Едукације за почетнике у послу, подршка при изради бизнис плана, правна подршка; 4. Каријерно саветовање младих; 5. Промоција програма Моја прва плата и стручне праксе, коју расписује држава и Град Врање; 6. Одржане обуке у клубу за активно тражење посла;	Смањење баријера за покретање сопственог посла; Ојачан систем дуалног образовања, које подржава развој предузетничког духа; Уважене потребе и права младих у процесу запошљавања;	Број одржаних предавања; Број полазника; Број нових пословних подухвата од стране млади; Број младих који су учествовали у програму Моја прва плата и стручној пракси;	ЈЛС; НСЗ; БИЦ; РРА; ПК; АТВСС – Одсек Врање; Удружења младих и за младе;	Младу у Врању који су незапослени	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;

Приоритет	Активности	Очекивани резултат	Индикатор	Носиоци		Потребна финансијска средства
				Надлежни органи/ институције/ организације	Учесници	
<i>Повећајши информисаност младих о њиховим правима на територији града и повећајши мотивацију младих за активно учешће у политици</i>	1. Информативне кампање и уличне акције; 2. Сајмови запошљавања; 3. Програми обуке и едукације младих за писање CV-а, мотивационих писама; 4. Организовање радионица за први разговор са послодавцем како би био што успешнији и резултирао добијањем посла;	Већа информисаност код младих; Већа мотивација младих за тражење посла; Веће самопоуздање младих; Већа жеља за успехом;	Број одржаних радионица, кампањи, обука; Број одржаних сајмова запошљавања; Број полазника;	ЈЛС; КЗМ; НСЗ; БИЦ; ПРА; ПК; АТВСС – Одсек Врању; Удружења младих и за младе;	Млади у Врању који су незапослени	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;
<i>Подстицај развоја волонтеризма и унапређење спровођења слободне времена уз развијање неформалног образовања</i>	1. Организација волонтерских акција; 2. Умрежавање и спровођење пројеката у циљу унапређења квалитета живота младих; 3. Организација екскурзија едукативног карактера и посета локацијама едукативног карактера; 4. Активно учешће младих у доношењу одлука и изради стратешких докумената; 5. Потенцирање на значају неформалног образовања кроз волонтирање ; 6. Промоција развојних програма;	Већа промоција волонтеризма; Стицање нових вештина; Размена волонтера и креирана мрежа волонтера и младих из других градова ; Већи број реализованих курсева; Повећан број младих за учешће у волонтерским акцијама;	Успостављен волонтерски сервис; Број младих који су учествовали на волонтерским активностима; Број реализованих омладинских размена и проширивање сарадње; Број реализованих едукативних курсева; Број волонтерских акција и промоција;	ЈЛС; КЗМ; ЦК; Удружења младих и за младе; Неформалне групе;	Млади у Врању	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;
<i>Развој механизма омладинског одговорног буџетирања у циљу системске подршке младима</i>	1. Информативна кампања на тему значаја удруживања младих; 2. Организовање обука на теме удруживања, оснивања и функционисања удружења и заговарања; 3. Успостављање и праћење континуираног финансирања програма удружења младих и неформалних група младих;	Већи број удружења и неформалних група; Већи број младих који су прошли обуку о удруживању и оснивању и функционисању удружења;	Број удружења и неформалних група, који су се пријавили на јавни позив; Број младих који су учествовали у спровођењу пројеката; Број младих који су корисници програма	ЈЛС; КЗМ; Удружења младих и за младе; Неформалне групе;	Млади у Врању	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;
<i>Побољшани услови за учешће младих у креирању културних садржаја и унапређење информисаности</i>	1. Развити квалитетне медијске садржаје који су пријемчиви за младе; 2. Отварање информационог центра за младе; 3. Информисање путем друштвених мрежа; 4. Обележавање значајних датума за младе;	Успостављен одржив и ефикасан систем информисања младих; Већи број културног садржаја који су креирали млади;	Број информисаних младих путем поменутих канала информисања; Број медијских садржаја намењених младима; Број обележених значајних датума;	ЈЛС; КЗМ; Удружења младих и за младе; Неформалне групе; Медији	Млади у Врању	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;

Приоритет	Активности	Очекивани резултат	Индикатор	Носиоци		Потребна финансијска средства
				Надлежни органи/ институције/ организације	Учесници	
Програми ивентације болести и унапређење безбедности младих	1. Промотивне кампање о безбедности младих; 2. Едукације родитеља о заштити деце и младих на интернету као и препознавања зависности код младих; 3. Кампање са темом безбедности у саобраћају; 4. Организовање промоција и едукација о здрављу; 5. Едукације о штетности конзумације алкохола и психоактивних супстанци; 6. Едукације о значају репродуктивног здравља; 7. Обележавање битних датума из календара здравља; 8. Медијска пропаганда о здравим стилевима живота; 9. Унапређење рада саветовалишта за младе;	Смањено вршњачко насиље; Изграђено поверење између младих и институција; Повећана свест младих о савесном понашању у саобраћају Повећана свест код младих о здравим стилевима живота; Већа свест код младих о штетности конзумирања дроге и алкохола; Већа свест код младих о значају репродуктивног здравља;	Мањи број интервенција МУП-а из године у годину Број младих спортиста; Број спроведених едукација; Број обележених дана из календара здравља;	ЈЛС; КЗМ; МУП; ЗЈЗ; ЦК; ДЗ;	Млади у Врању	Буџет града ; Буџет РС; Средства донора ;
	Развој и подршка активности младих у очувању животне средине	1. Формирање и промоција рада Еко секције; 2. Организовање радионица из области екологије, заштите животне средине и климатских промена; 3. Обележавање важних еколошких датума; 4. Промоција еколошких садржаја на друштвеним мрежама; 5. Организација акција заштите животне средине	Већи број младих са развијеним ставом о важности очувања жс; Укључивање већег броја младих у актуелне пројекте и активности који су у вези са темом „климатске промене“. Већи број активности (са физичким присуством или кроз дигиталне односно хибридне моделе), које имају у фокусу жс и климатске промене;	Број младих који су учествовали на радионицама о жс; Број реализованих акција заштите жс;	ЈЛС; КЗМ; АТВСС – Одсек Врање; Образовне установе; Удружења младих и за младе; Неформалне групе;	Млади у Врању

11. ПРИЛОГ

1. Резултати истраживања положаја и потреба младих